PROLETAREC JE DELAVSKI LIST ZA MISLEČE ČITATELJE

# PROLETAREC

Official Organ Yugoslav Federation, S. P. — — Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

GLASILO PROSVETNE MATICE IN J. S. Z.

ŠT. — NO. 1713. Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879 CHICAGO, ILL., 10. JULIJA (July 10), 1940. Published Weekly at 2301 So. Lawndale Ave. LETO—VOL. XXXV.

# O REORGANIZACIJI J. S. Z. ODLOČI ČLANSTVO

## Načrt nacijev za oblast nad Evropo se uresničuje

### KONEC TRETJE FRANCOSKE REPUBLIKE. — ANGLIJA V OBUPNI SITUACIJI. — VLOGA RUSIJE V TEKMI Z NEMČIJO. — SVOBODNO DELAVSKO GIBANJE V EVROPI STRTO

Pred letom dni so imenovali nacijevi njihov načrt za zavladanje nad Evropo še za sanjarijo. Danes ne več. Kajti Berlin je postal glavno mesto kontinentalne Evrope.

**Anglija še edina v opoziciji**

Anglija edina še je v opoziciji proti nacijem in v vojni z njimi. Tragedija te njene vloge je, da je ob enem tudi v vojni z drugimi deželami, ki so bile do nedavna še demokratične, pa jih je v minulih tednih in mesecih osvojih Hitlerjev blitzkrieg in si jih podvrgel.

Največje čudo te vojne je, da sta si zaveznici Francija in Anglija postali pod sedanjo francosko vlado sovražni. Ne le to, nego sta med sabo v "nenapovedani" vojni.

**Novo francosko geslo**

Sedanji krmarji Francije iščejo krivce za njen poraz. Toda ne med seboj, pač pa med onimi, ki so njenega padca najmanj krivi. Ob enem so se odločili za preureditev Francije po Mussolinijevem vzoru. "Parlament", ki je bil sklican v Vichy, je pač le pečat, čigar naloga je ista kakor parlamentov v drugih totalitarnih državah. Reorganizacija francoskega političnega in gospodarskega življenja na podlagi Mussolinijevega korporativnega sistema je zadnje poglavje konca tretje francoske republike in njen vstop v fašizem. Geslo republike, "svoboda, enakost, bratstvo", ki je ob svojem postanku elektrificiralo milijone svobodo ljubečih ljudi po vsem svetu, je v sedanji Franciji odpravljeno in nadomeščeno z novim, prilagojenim za fašistično uporabo. Imenuje se "delo, družina, domovina!"

**Nepričakovani rezultati**

Le malo kdo je pričakoval, da se bo Nemčiji posrečilo Francijo spraviti ne samo na kolena nego tudi v fašizem. Ampak dogodilo se je. Konec je delavskega gibanja v Franciji, konec njene zveze svobodnih unij, konec svobode tiska in govora. Kajti ne samo, da je nad Francijo sedaj diktatorski režim, nego vrh njega še nemška nadvlada, ki francoski vladi narekuje, kaj sme in kaj ne sme. Le tisti, ki so sposobni poglobiti se v tragedijo in jo razumeti, so v stanju zapopasti, kako težke ure preživljajo na svoji Oljski gori francoski in drugi naši sodrugi v Evropi.

**Novo podtalno gibanje**

Tako je postal socialistični pokret ukinjen tudi v Franciji. Nad njim je francoska in nemška fašistična sila. Vsaka odkrita opozicija proti njima bi pomenila samomor za vsakega, ki se bi izpostavil. Zavedni delavci v Franciji bodo morali strniti svoje moči v novih razmerah na njim nove načine, ki pa v zgodovini razvoja Francije sicer niso novi.

Dne 14. julija je francoski "četrti julij", obletnica padca bastilije. V Parizu bo praznovan pod nadzorstvom in z dovoljenjem nemške okupacijske armade. Do letos je bil ta praznik bolj dan veselja in rajanja kot pa simbol na padec bastilije in vstop francoskega naroda v svobodo. Nikjer v Franciji ne bodo smeli govorniki pozivati v boj proti novi "bastiliji", ki je nastala z zmago Nemčije in z vstopom njihove države v fašizem. Toda kakor so se znali francoski revolucionarji družiti podtalno nekoč, tako se bodo sedaj. Javno bodo morali kajpada kooperirati z novo državo in živeti, kakor vsakdo drugi, po fašističnih zakonih. Prav tako, kakor v Nemčiji in v Italiji, A zelo verjetno je, da se bo proletariat Francije podtalno boljše pripravljal na nov obračun, kakor se italijanski in nemški.

**Kaj bo z Anglijo?**

S pridruženjem Francije fašističnemu bloku in vsled kontrole nad kontinentom postaja situacija za Anglijo resnično obupna. Kako naj sploh vztraja proti tako ogromni premoči v vojni z Nemčijo in Italijo? Angleška vlada še trdi, da bo borbo nadaljevala, dokler hitlerizem ne pade, ampak enako je zatrjevala tudi prejšnja francoska vlada. Ako se Anglija otme nevarnosti nemške invazije, bo že to zanjo ogromen

(Nadaljevanje na 4. strani.)

## ANGLIJA V SKRBEH, KAM Z JETNIKI

V Angliji je bilo že pred to vojno mnogo priseljencev, posebno iz Nemčije. Nemce so Angleži v strahu pred Hitlerjevimi špijoni internirali. Nato še Italijane. Sedaj pa so tudi pred Francozi oprezni. Gornja slika predstavlja izganjanje "tujcev" v Angliji v koncentracijske logare.

## PRESOJANJA DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

**Volitve v Mehiki,** ki so se vršile minulo nedeljo, izrabljajo fašisti za nauk, kako nesmiselno je braniti "demokracijo". Če bi imela mehiška republika diktatorja, ne bi bilo izgredov, ne volitev, ne ubitih ljudi zaradi volitev. Pozabljajo pa, da demokracija ni vzrok krvolitjam, pač pa sistem, ki ga ljudje, ki verujejo v demokracijo, skušajo odpraviti. Treba pa je priznati, da je razvoj Mehike sedaj v takem stanju, da gre sam po sebi v prid fašizma, ki ga podpirajo domači in vnanji bogataški sloji pod geslom, da se gre za koristi Mehike in proti izkoriščevalcem. Fašizmu to uspeva vsled nevednosti ljudi, ki so mislili, da se jim bo mogoče že ob prvem preobratu brez truda usesti se k pogrnjeni mizi. Kdo je v Mehiki izvoljen za predsednika, objavijo šele v četrtek ta teden. Neglede, kakšen bo rezultat štetja glasov, obe stranki si očitati goljufije. Socialna revolucija v Mehiki — izgleda vsaj, se je okrenila od "komunizma" k želji za bolj "konservativno" vodstvo. Ta želja je zmagala, neglede ali je zmagovalec kandidat sedaj vladajoče revolucionarne stranke, ali pa onih, ki se jim obetanja ali pa pričakovanja takojšnjega raja niso izpolnila.

**Brata LaFollette** v Wisconsinu sta dosegla v svoji stranki novo zmago. Tako poročajo listi širom dežele z ozirom na izid konference Farmarske-delavske progresivne federacije, ki se je vršila v Appletonu, Wis. Kot znano, brata LaFollette nista hotela pristopiti vanjo in tudi v sedanjem volilnem boju nista v nji. Toda Progresivna stranka v Wisconsinu je pod kontrolo njune magnetične sile. Zato se je vodstvo omenjene federacije odločilo za novo ime — za "reorganizacijo" pod imenom **Progressive Party Federation.** In indorsirala je za kandidata v senat — Roberta M. LaFolletta, čeprav noče pristopiti v federacijo! Spremenila je tudi pravila. Prej so določala, da ne sme indorsirati nikogar, ki ni član federacije. A pred par leti je morala to svoje stališče prezreti in je LaFolletta molče odobrila. Sedaj je to znova storila, a ob enem spremenila pravila. Kar pomeni: ker ni hotela gora k Mojzesu, je šel on k gori. Ali, ker LaFollette noče iti v federacijo, ki so jo zasnovali milwauški socialisti, so se slednji vsled "praktične" vrednosti podali njegovi trmi. Newyorški New Leader k temu zaključuje, da je s tem konec neodvisne socialistične politične akcije v Wisconsinu.

**Francija** je v "nenapovedani" vojni z Anglijo. Slednji tudi drugega kazalo ni, kakor se spreti s svojo bivšo zaveznico z orožjem, ako hoče vsaj špekulirati, da se ji bo mogoče oteti slične usode, v kakršni je Francija. Značilno za sedanjo dobo je tudi, da se Francija kar av-

(Nadaljevanje na 3. strani.)

## Takozvani mladinski kongres dobil veliko zanimanja in kritike

American Youth Congress je organizacija, ki ima že nekaj let v ameriškem časopisju več pozornosti kakor marsikatera druga veliko važnejša organizacija. Vzrok je, ker je prišla pod kontrolo komunistične linije in takozvanih sopotnikov, in pa ker je mladim ljudem, ki iščejo dela, všeč zabavljanje in še bolj pa obljube.

Minuli mladinski kongres se je vršil v mestecu Lake Geneva v Wisconsinu. Bil je buren, ker je prispel nanj s svojo skupino bivši boksarski "šampion" Gene Tunney z gesłom patriotizma, toda ni dobil opore. Tudi radikalne opozicionalne skupine so bile napram komunistom v veliki manjšini. Kajti večina je bila bolj ko kdaj prej pod kontrolo nove linije kom. stranke. Večina mladih fantov in deklet sploh ni vedela, da slede Browderjevi črti. Ugajalo jim je le udrihanje po krivcih, ki so jim skalili upe.

Socialistična mladinska liga je po končanem mladinskem kongresu sporočila, da se ne smatra več za članico v njemu. Enake izjave so podale mnoge druge organizacije. Zdi se, da so komunisti sedaj doigrali tudi s firmo AYC.

## Napačna vest

V nedeljski izdaji dnevnika Plain Dealer, edini, ki izhaja v Clevelandu tudi ob nedeljah, je bilo poročano, da je zbor JSZ sklenil ločiti se od socialistične "grupe" in vršiti v bodoče le prosvetno delo. Vrh tega je v tistem poročilu, kakor tudi v nekaterih drugih precej nepravilnih ugotovitev. Po prej omenjeni vesti v Plain Dealerju ima slično poročilo tudi Enakopravnost, ki pa je dostavila, da bo pravilno poročala, čim dobi točne podatke od merodajnih oseb.

## Nemčiji še manjka delavcev

Nemškim kmetovalcem manjka vsled vojne in zaposlenosti nemške industrije delavcev na poljih. To poletje jih je začela dobivati iz Bolgarije. Do konca tega meseca bo poslanih tja kakih pet tisoč za poljska dela dobro izvežbanih Bolgarov.

## Rusija išče posojilo

Sovjetska Unija je razpisala posojilo v vsoti osem milijard rubljev. Bonde v ta namen prodaja le med svojim ljudstvom. Vsota je namenjena za financiranje oboroževanja.

## Vojna je draga

Anglija potroši na vsako minuto za financiranje vojne z Nemčijo in Italijo $12,724.

## Tri mesece časa za razpravo in referendum

### NAČRT F. ZAITZA ZA REORGANIZACIJO ZVEZE DOBIL 35 GLASOV IN A. GARDNOV NAČRT 15.—PROBLEM OHRANITVE JSZ, NAŠIH PUBLIKACIJ IN USTANOV

Iz poročil, ki jih je predložil članom XII. zbora JSZ in Prosvetne matice tajnik Pogorelec, je razvidno vsakemu, da je vprašanje reorganizacije JSZ z ozirom na njeno bodočnost najvažnejše. S soc. stranko vred, dasi proporčno v veliko manjši meri, je nazadovala JSZ. V štirih letih — to je od prejšnjega zbora, je padla z 38 na 22 klubov. Torej jih je izgubila 16, kar mora dati misliti vsakemu, ki mu je za ohranitev Zveze.

Pred štirimi leti je imela JSZ 803 člane, to je takih, ki plačujejo prispevke, in sedaj 426. "Tudi to nam da misliti," je poudaril C. Pogorelec.

In naravno, prišlo je do iskanja vzrokov.

Bilo je poudarjano, da je soc. stranka imela leta 1935 nad 19,000 članov, lani pa samo še 2,852, izmed katerih tvori članstvo JSZ eno šestino, kar je številčno, upoštevajoč ogromen ameriški narod in našo malo skupino kajpada čudno razmerje.

Drugi so poudarjali razne vnanje vzroke. Polome v Evropi, new deal, in pa da številke ne kažejo vselej resnične slike.

Temeljna živahnost minulega zbora je bila v razpravah o tistemu podrobnemu delu, ki ga vršimo pod označbo Prosvetne matice in raznih pridruženih kulturnih društev ter ustanov.

**Najbolj "napet" problem**

Referati o delu na prosvetnem polju so bili stvarni in delegati so v svojih razpravah pokazali zanje živo zanimanje.

Ampak najdelikatnejša stvar pred zborom je bilo pač vprašanje, kaj storiti, da ohranimo naše gibanje ter njegove ustanove, v katere smo vložili v blizu 40 letih ogromnega truda in gmotnih sredstev. Tu so se mnenja razhajala.

Delegaciji sta bila predložena dva načrta, oba objavljena v Proletarcu 3. julija. Vsakdo na zboru ju je dobil v tiskani obliki.

O problemu bodočnosti JSZ in njeni organizaciji je govoril Frank Zaitz in predložil svoj načrt, nato pa je referiral o svojemu Anton Garden in ga zatem prečital.

Kdo so glasovali za en ali drugi načrt, je razvidno v poročilu na 5. strani v tej številki.

Značilno je, da skoro vsi, ki so se udejstvovali v prošlosti ali tudi sedaj zgolj v agitaciji za naše publikacije, za JSZ in v drugih naših aktivnostih, so glasovali za načrt Fr. Zaitza.

Oni, ki jih drži navezanost bolj na stranko, bodisi ker so aktivni v nji, ali pa vsled sentimentalnih razlogov, so bili za A. Gardnov predlog. Seveda so bile na obeh straneh tudi izjeme.

**Staro vprašanje**

Dasi je bilo vprašanje organizacijske oblike in organične vezi med JSZ in soc. stranko pred nami že na zboru leta 1936 in so potem pisali o njemu mnogi sodrugi, in četudi smo imeli razpravo v Proletarcu, katere se bi lahko udeležili vsi, ki jih zadeva zanima, je bilo po predložitvi omenjenih dveh načrtov predlagano, da naj se preide brez razprave preko teh načrtov, in drugi predlog pa je

(Nadaljevanje na 3. strani.)

## V TEJ IN V PRIHODNJI ŠTEVILKI

O prošlem zboru JSZ in Prosvetne matice so poročila v tej številki na 1. strani, članek na 2. strani in razprava na 5.

V prihodnji bodo razna poročila o prireditvah, nadaljevanje razprave o načrtu za reorganizacijo in referati.

Poročilo v angleščini je na 6. strani.

Referat Ivana Molka o naših kulturnih problemih je na 2. strani.

O triumfiranju fašizma v Evropi članek na 1. strani.

## VAŽNOST PROSVETNE MATICE DOKAZANA

**Na našem zboru 4., 5. in 6. julija to leto v Clevelandu je bila važnost Prosvetne matice znova dokazana. Kajti kakor so poudarjali nekateri delegati: "Prosvetno polje je edino, na katerem smo res dosegli uspehe!"**

**Smoter JSZ in njene kulturne ustanove Prosvetne matice je širjenje znanja s stališča interesov delavskega razreda.**

**Staro pravilo je, da se narode presoja po vrednosti njihove kulture. Veljavno je tudi za nas.**

**Na zboru v Slovenskem delavskem domu v Clevelandu je vstajal delegat za delegatom in priporočal, da naj Prosvetna matica izdaja še več knjig nego doslej; dalje, da si izpopolni svoj dramski arhiv čimboljše s takimi deli, ki bodo ne samo dobra, nego vsebovala tudi močne, prepričevalne motive v prid širjenja razredne zavesti med našim delavstvom. Drugi so urgirali, da naj bodoči odbor Prosvetne matice poskrbi za čimboljšo zbirko not v korist naših pevskih zborov.**

**Mnogi so priporočali, da naj Prosvetna matica poskrbi za več predavanj.**

**Na tem zboru so bili ljudje, ki imajo na kulturnem polju velike skušnje. Na primer naša dramaturga Etbin Kristan in Ivan Molek. In režiserji, ki so z uspehom dali na oder že mnogotero igro. Dalje so bili med delegati ljudje, ki se udejstvujejo v pevskih zborih. In predavatelji, ki so nastopili že neštetokrat in učili one, ki so željni znanja.**

**Tako smo na tem zboru razpravljali mnogo o delavski kulturi in ugibali, kako doseči na prosvetnem polju s sredstvi, ki jih imamo na razpolago, čimvečje uspehe.**

**Referati, resolucije in razprave, tikajoče se Prosvetne matice, bodo objavljeni v posameznih številkah tega lista in vse skupaj pa v zapisniku. V tej je objavljen referat Ivana Molka. Prečitajte ga, enako vse drugo gradivo, tikajoče se te ustanove in našega skupnega dela na prosvetnem polju. To zborovanje je dokazalo, da je med našim ljudstvom za kulturne aktivnosti dovolj zanimanja. Treba je zanje le več sredstev in več delavcev. To oboje lahko dosežemo pod okriljem Prosvetne matice.**

## Nekaj podatkov o XII. zboru JSZ in Prosvetne matice

**Zbor je bil otvorjen 4. julija 1940 v Slov. del. domu v Clevelandu. Zastopanih je bilo na njemu 19 klubov JSZ iz sedmih držav.**

**Dalje štiri konference JSZ in Prosvetne matice z delokrogom v petih državah.**

**Osemindvajset podpornih in 14 kulturnih ter raznih drugih organizacij.**

**Referentov je bilo 15, ki so bili ob enem tudi delegati.**

**Vsega skupaj je bilo na tem zboru nad 70 delegatov, članov odborov in referentov.**

**Izmed njih je bilo 17 žensk.**

**Iz vrst mlajše, tu vzgojene generacije smo imeli na tem zboru 10 delegatov in odbornikov. V gornjih številkah so vključeni moški in ženske.**

**Zbor je trajal tri dni povprečno po 7 ur na dan.**

**Predsedniki so bili prvi dan Anton Shular iz Kansasa, drugi dan Anton Zaitz iz Chicaga in tretji dan Math. Petrovich iz Clevelanda; podpredsedniki pa, prvi dan A. Božič iz Clevelanda in John Terčelj iz Penne; drugi dan, John Rak iz Johnstowna, Pa., in Louis Zorko iz Clevelanda; tretji dan, Leonard Alpner iz Milwaukeeja in Angela Zaitz iz Chicaga.**

**V resolucijskem odboru so bili Frank Česen, Anton Garden, Etbin Kristan, Milan Medvešek in Frank Zaitz.**

**Tajnik zbora je bil Chas. Pogorelec in zapisnikar Ivan Jontez.**

**Referatov je bilo petnajst, izmed katerih pa pridejo trije le v zapisnik, ker ni bilo časa, da bi bili na zboru tudi ustmeno predloženi.**

**Zapisnik zbora izide v posebni prilogi Proletarca, ki ga dobe tudi vse organizacije, pridružene Prosvetni matici.**

# PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE.

NAROČNINA v Zedinjenih državah: za celo leto $3.00; za pol leta $1.75; za četrt leta $1.00.
Inozemstvo: za celo leto $3.50; za pol leta $2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor ..... Frank Zaitz
Business Manager ..... Charles Pogorelec
Asst. Editor and Asst. Business Manager ..... Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:
United States: One Year $3.00; Six Months $1.75; Three Months $1.00.
Foreign Countries, One Year $3.50; Six Months $2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864.


# Spremembe v treh desetletjih

**Dne 3. in 4. julija 1910 so delegati ustanovnega zbora JSZ razpravljali, kako zgraditi čimjačje socialistično gibanje med ameriškimi Jugoslovani.**

**Dne 4., 5. in 6. julija, tri desetletja pozneje, so razmotrivali, kako ohraniti vsaj še to, kar je ostalo od tega pokreta.**

**Pred tremi desetletji je bil kapitalistični sistem še poln mladeniške svežosti. Sedaj se po vsem svetu spreminja v fašizem.**

**V dobi ustanavljanja JSZ je socialistično gibanje v Evropi bilo že dinamična sila, ki je dobila svoj odziv tud v Zed. državah v tedaj še novi, veliko obetajoči ameriški socialistični stranki.**

**Sedaj je socialistično gibanje v Evropi strto do kraja in socialisti zatirani kakor še nikoli doslej v tolikšni meri. In ameriška socialistična stranka je danes šibkejša kakor kdaj prej v svoji zgodovini, četudi je edina na svetu, ki se v primeri z drugimi lahko še svobodno giblje.**

**V času ustanavljanja JSZ so bili priseljenci v Zedinjene države še dobrodošli. Sedaj se gleda nanje kot da so pritepenci, s kakršnimi naj ima opravka le policijska oblast.**

**V dneh mladostnega navdušenja naših sodrugov, ki so ustanovili JSZ, je bila borba za demokracijo na zmagovitem pohodu. Sedaj je v Evropi zmlatena do nezavesti in tudi v tej deželi se ji v fašističnih sapah, ki puhte okrog sveta, ne obeta nič dobrega.**

**Dne 3. in 4. julija 1910 so delegati naših socialističnih klubov zborovali v atmosferi navdušenja, v veri, da je njihova pot naprej in nikamor drugam. Kajti kdo ni takrat verjel, da edino, kar more nasleditи kapitalizem, je socializem!**

**Dne 4., 5. in 6. julija, na XII. zboru JSZ in Prosvetne matice — 30 let po prvem zboru — bi zamanj iskali vzpodbude kjerkoli na svetu.**

**Delegati klubov JSZ pred 30. leti so znali zgraditi pokret. Ali ga bomo mi znali ohraniti?**

**Iz razprav in sklepanj omenjene dni letošnjega julija na zboru v Clevelandu je bilo razvidno, da se to zgodi.**

## Kdo ni proti vojni?

Predsednik Roosevelt zatrjuje, da je proti vojni. Republikanska stranka v svoji platformi in takozvanem programu še posebno prisega, da le ona je "stranka miru". Socialisti pomagajo v kampanji pod geslom "Keep America Out of War". Komunisti z Browderjem na čelu prisegajo, da le oni so resnično proti vojni in samo oni zahtevajo, da se ne sme potrošiti niti enega dolarja za oboroževanje.

Vse cerkvene organizacije so zoper vojno. Nemalo radikalnih skupin, med njimi tudi socialistična, so zahtevale, da se ne samo Nemčiji, nego tudi zaveznikom ne sme nuditi nikake materijalne pomoči.

Ampak vojna ima svoje muhe, kakor vihar in potres. Če si v slabi hiši, se nate zruši in po tebi je. Tako se je dogodilo raznim deželam in narodom v Evropi. Tako se dogaja napadencem na cesti, ki pridigajo nauk proti roparjem, a domov grede postanejo njih žrtev.

Oboroževanje je blaznost. Dobro. Ampak je zanj vzrok. Torej odpravimo vzrok. Za odpravo vzroka pa bi bilo sposobno edino le mednarodno gibanje ljudskih slojev, katerega je fašizem v Evropi zatrl in tudi v tej deželi ni nikake izdatne organizacije, ki bi to nalogo razumela in se je lotila v duhu marksističnih nazorov s temelja novih razmer.

## Narodi pod Nemčijo

Pod nemško, oziroma Hitlerjevo vlado je sedaj 8,400,000 Belgijcev, 42,000,000 Francozov, 8,700,000 Nizozemcev, 2,700,000 Norvežanov, 3,700,000 Dancev, 22,000,000 Poljakov, 9,500,000 Čehov, 6,500,000 Avstrijcev, 300,000 Luksemburžanov. Poleg teh pa so pod nemško nadvlado Slovaki in indirektno Madžari.

Nemčija je torej v teku dveh let spravila pod svojo vlado več tujih narodnosti kot je vseh Nemcev po svetu.

Organizacija "Keep America Out of War" pravi, da se nam Hitlerja ni v tej deželi čisto nič bati, češ, da bo imel komaj dovolj vojakov držati pod sabo omenjene podjarmljene narode. In če osvoji še Anglijo, bo imel toliko več opravka.

Nesmiselno bi bilo trditi, da je Hitler nevaren Zed. državam s svojo oboroženo silo. Toda NEVAREN jim je že danes s svojo IDEOLOGIJO, s katero lahko zmaga ne da bi mu bilo treba poslati sem enega samega vojaka!

Pacifisti se vse preveč ukvarjajo z geslom "Keep America Out of War" in pri tem skoro popolnoma zanemarjajo **borbo proti nacijski ideologiji**, ki je **že** v Zed. državah. Naj se bi rajše prepustilo tisto geslo republikanski stranki, liberalni in socialistični elementi pa se lotili boja za take socialistične reforme, ki bi načizem v tej deželi najlaglje ustavile.

Človek, ki vidi napake edino na drugih in se zgraža nad njimi, se ne bo nikoli ničesar pametnega naučil.

# ALI JE KULTURA CILJ. ALI JE SREDSTVO?

### REFERIRAL IVAN MOLEK V OBMOČJU PROSVETNE MATICE JSZ NA XII. REDNEM ZBORU JSZ V CLEVELANDU, OHIO.

O kulturnem delu govorimo na vsakem zboru Jugoslovanske socialistične zveze v Ameriki. Dobro se spominjam prvega zbora (katerega delegat sem bil), ki se je vršil baš pred tridesetimi leti ob prazniku Neodvisnosti 4. Julija v Chicagu; ta prvi zbor je bil po svojih slovenskih, hrvaških, srbskih in bolgarskih delegatih resnično in kompletno jugoslovanski, kakor najbrže ni bil noben naslednji zbor, in o kulturi je takrat referiral Milan Glumac.

Splošne politične in ekonomske, ameriške in svetovne, razmere so se v teh tridesetih letih kolosalno izpremenile — kar vsi dobro vemo — ampak naše kulturno gibanje je v jedru ostalo isto; res je naraslo kvantitativno in deloma kvalitativno, toda kakšne revolucije v tem oziru ne moremo notirati.

Revolucije v tem smislu tudi ne more biti. Kultura je pač razvoj notranjega doživljenja in to notranje doživljanje se izraža v petju, godbi, plesu, recitaciji, drami itd., bodisi v originalnem ali prenešenem mišljenju (jeziku) ali običaju. Napačno bi pa bilo izvajanje, da to notranje doživljanje nastane samo od sebe; v resnici je to notranje doživljanje le odsev zunanjih vtisov, zunanjih življenskih razmer, torej realnega življenja. In kakor je realno življenje posameznikov in skupin (narodov) od silno preprostih in enostavnih početkov do stopnje današnje civilizacije zelo kompliciran proces, tako se vrstijo kulturni plodovi od enostavnih do zelo kompliciranih procesov.

V današnjem kompliciranem življenju ni nič novega, da mešamo pojme in ne vemo, kje so meje kulture — da pogostoma obesimo kulturi na pleča nekulturne spake, da zamenjavamo pojma kulture in civilizacije. Spominjam se, ko je pred mnogimi leti neki inteligenten srbski socialist predlagal na seji eksekutive JSZ, da naj se jugoslovanski socialisti drže proč od bara z alkoholnimi pijačami na pikniku socialistične stranke in naj prinesejo s seboj dovolj kislega mleka, kajti na ta način se bodo obnašali kot kulturni ljudje! Ni bilo prvič in ne zadnjič, da je bila prohibicija vključena v kulturo, čeprav nimajo moralične, higienične in etične zadeve prav nič opraviti s kulturnim udejstvovanjem — in kljub dejstvu, da kolesa naše kulture v Ameriki ne tečejo, če jih ne mažemo z opojnimi pijačami...

* * *

Ni moj namen danes, da bi suhoparno razlagal o razvoju in bistvenosti kulture same. Za to ni časa, dasi bi bilo morda potrebno. Kar je zdaj važno za nas, je to, kaj je prav za prav namen kulturnega udejstvovanja v našem domačem okviru? Kaj hočemo doseči s tem?

Drugo vprašanje je, ali je bila naša Prosvetna matica ustanovljena zato, da bo društvom, ki se obračajo nanjo za kulturno blago, za igre, pesmi, deklamacije itd., dajala material splošne vrednosti ali bo imela na razpolago le tendenčne kulturne dobrine, to se pravi dobrine, ki so socialno usmerjene in prikrojene za socialistično in svobodomiselno propagando?

Ali se vam ne zdi, da je bilo to vprašanje za nas že rešeno? Da, bilo je! Na vsakem zboru JSZ in PM je že bilo definitivno rešeno! Zakaj na vsakem zboru? Stvar, ki je enkrat definitivno rešena, ne prihaja več na dnevni red. Odgovor na to je, da rešitev je bila samo na papirju — v praksi je pa ostalo vse po starem. In zato se naše staro vprašanje vedno in vedno vrača nazaj na dnevni red — in vračalo se bo toliko časa, dokler ne bo pravilno rešeno in v praksi izvedeno.

Priznam, da za nas je to težak problem; vsi priznamo. Mnogo tehtnih razlogov je, da ne moremo v praksi izvajati tega, kar na papirju zaključimo. So tehnični razlogi, so finančni razlogi, je pomanjkanje pravega materiala — z drugimi besedami: kulturna lenoba med nami — in cela vrsta drugih razlogov. Vendar vsi ti razlogi na naši strani bi se dali premagati, če bi ne bilo največje zapreke, poglavitnega vprašanja: kako pridobiti dovolj občinstva za naše kulturne prireditve.

To je tisti problem, ki nas ovira, da ne moremo v praksi izvajati lepih zaključkov na papirju.

* * *

Ta problem pa obratno obuja pri nas prvo vprašanje, ki je za nas zelo nesmiselno: kaj prav za prav hočemo z našim kulturnim delom?

Mi dobro vemo, kaj hočemo — zato pa za nas ne postoji geslo, da kultura živi zaradi kulture, da je umetnost zaradi umetnosti, petje zaradi petja, drama zaradi drame in muzika zaradi muzike. Mi dobro vemo, da to ni resnica — obenem pa vemo tudi to, da v Ameriki ne moremo računati na izbrano občinstvo, izobraženo občinstvo, ki bi razumelo naše naloge in z njimi simpatiziralo. V vsaki naselbini je neko število naših delavcev, ki nas razumejo, je večja ali manjša peščica, ali to ne zadostuje, da bi se naše kulturne prireditve izplačevale, posebno še, če več kulturnih organizacij tekmuje med seboj.

Mi dobro vemo, da je kultura že od nekdaj pod vplivi odločujočih gospodarskih sil kljub vsem idealistom, ki to zanikajo. V starem veku je bila odsev poganско suženjskih razmer, v srednjem veku krščansko fevdalnih in v našem veku je odsev nacionalno kapitalističnih razmer, kolikor te razmere še obstoje — in že jo vidimo kot ponižno deklo v vstajajočih diktaturah v totalitarnih sistemih. Vse to vemo, in zraven tega vemo še to, da se v modernih socialnih konfliktih tepe dvoje kulturnih prizadevanj: stari nacionalni in deloma versko usmerjen tip kulture si na vse načine prizadeva, da ostane na površju, med tem ko novi socialni tip kulture neprestano poskuša dobiti priznanje in uveljavljenje.

V vseh zadnjih tridesetih letih smo mi gojili ali poskušali gojiti socialno kulturo v pesmi in drami, posebno v drami, med slovenskim delavstvom v Ameriki, ali — kakor sem že rekel — pričakovanega uspeha med nami še ni. Občinstva, ki bi nas v zadostnem številu podpiralo pri tem prizadevanju, na splošno nismo pridobili. Prav za prav je našega simpatičnega občinstva vedno manj. Naša kultura je namreč prišla z nami vred iz starega kraja in živi z našimi priseljenci, ti pa zadnja leta izumirajo bolj in bolj. Naša tu rojena mladina, ki ne zna našega jezika, se ne more zanimati za slovenske kulturne dobrine; sicer zadnje čase precej mešamo in mladini na ljubo prirejamo ameriške igre in pesmi, vendar tudi to ne uspeva. Ameriška vzgoja je še bolj hladna napram socialni kulturi kot je naša.

Nobena uganka pa ni, zakaj se ne more mlada socialna kultura priljubiti masi naših delavcev. Mi nismo bili vzgojeni za to kulturo. Saj veste, za kaj je bil naš preprost človek vzgojen. Vsak preprost človek išče najprej zabave in smeha, tega pa ne najde v bojeviti pesmi in socialni drami, ki je navadno polna tragičnih prizorov iz resničnega življenja. Preprost delavec vedno beži iz realnega življenja in se opaja, da pozabi na mizerijo, v kateri živi dan za dnevom in leto za letom — pa najde veliko uteho v komediji, ki je še tako prazna in puhla, da mu le nudi nekaj smeha.

V tem je vzrok naših neuspehov. To mi potrjuje lastna izkušnja. Pred dvajsetimi leti sem priredil po angleškem viru tri kratke komedije, ki so bile brez vsake vsebine. Spisane so bile v resnici samo zato, da vzbujajo smeh — torej komedija zaradi komedije. In dosegle so nepričakovan uspeh. Prav nič se ne bom zlagal, če rečem, da so bile te tri komedije med vsemi mojimi dramskimi deli največkrat ponovljene. Tajništvo Prosvetne matice, ki jih ima v rokopisu, jih menda še danes razpošilja okrog. Ker niso bile nikjer objavljene in so brez podpisa avtorja, sem opazil najmanj dvakrat, da so zašle tudi na — katoliški oder z dobrim uspehom.

Iz tega vidite, kakšna "kultura" najbolj vleče med nami v Ameriki. To nam nazorno pojasnjuje, zakaj na vsakem zboru JSZ in PM rešujemo vprašanje, ali je bila naša Prosvetna matica ustanovljena za gojitev socialne drame in za našo socialistično propagando, ali je bila ustanovljena zato, da bo služila vsaki "kulturni" navlaki, ki se pritepe med nas.

V teoriji smo to vprašanje rešili že najmanj enajstkrat — v praksi se pa še zmirom vprašujemo: Kaj prav za prav imamo od našega kulturnega dela? Ali imamo samo to, da ljudi zabavamo s čimer koli — ali imamo le business, ki ga moramo deliti s pivovarskimi in likerskimi trgovinami? — —

* * *

Jaz bi lahko priporočal, da naša Prosvetna matica servira na vsako socialno dramo devet socialnih komedij. Socialna komedija je lahko polna bučnega smeha, ima pa vsaj neko vsebino. Toda priporočilo ne pomeni nič, dokler nimamo med nami koga, ki je pripravljen in zmožen pisati ali prevajati socialne komedije. Kajti teh šaloiger imamo v slovenščini še zelo malo, na tem polju je še velika puščoba in zelo hvaležno — ali nehvaležno, kakor vzamemo — delo čaka nekoga, ki se oprime te potrebne naloge. Prav tako so potrebne socialne recitacije, katerih bi morala biti velika zaloga v arhivu naše Prosvetne matice.

Če v prihodnjih petih letih naša Prosvetna matica doseže to, da bo imela v večini svojega repertorija material, ki bo na vsej črti poudarjal politično demokracijo kot bojevno sredstvo delavcev in ekonomsko ter socialno demokracijo kot cilj vseh inteligentnih delavcev — bomo dosegli veliko, kajti s tem bomo dosegli velik pripomoček naše popularne delavske izobrazbe.

S tem pa ni rečeno, da bi se morala naša Prosvetna matica omejiti le na dramo, deklamacijo, petje, kakšno predavanje in na izdanje kakšne nove knjige. Prosvetna matica mora biti tudi v tesni zvezi z drugimi naprednimi slovenskimi kulturnimi ustanovami v Ameriki. Jaz ne vem, če je Prosvetna matica danes v kakšnih praktičnih stikih s Cankarjevo ustanovo v Clevelandu ali ne, toda po mojem mnenju bi po vseh praktičnih potrebah morala biti. Cankarjeva ustanova s svojim magazinom, ki je naš najboljši magazin na tej strani morja, je bistveni del našega socialno kulturnega udejstvovanja; saj so naši delavci, naši sodrugi, aktivni pri tej ustanovi in magazinu — in mi vsi moralno in materialno podpiramo to ustanovo. Prosvetna matica in Cankarjeva ustanova gresta po isti poti ne samo sporedno, pač pa je nekaj samo po sebi umevnega, da nekega dne prideta skupaj in se zlijeta v eno telo. Saj je bil že od začetka Prosvetne matice cilj, da ta naša kulturna organizacija enkrat dobi svoje revijalno glasilo — in to glasilo je že tukaj. Če smo že na polju naših podpornih organizacij toliko zgovorni glede združitve, moramo imeti to ambicijo tudi na kulturnem polju, na katerem bi bili primeroma zadržki skoro ničevni.

So še druge kulturne naloge, pri katerih lahko sodelujemo. Na pr. pri razvijanju slovenskega narodnega muzeja v Clevelandu. Ne vem, kakšna je vaša sodba na splošno glede tega pojava, toda moja osebna sodba je, da je to hvalevreden in docela objektiven kulturni pojav, ki ga mi ne bi smeli ignorirati ali celo, kakor sem opazil z nekih strani, zasmehovati. Naša dolžnost je, če nam je res za vse dobre kulturne panoge, da iskreno podpiramo razvoj slovenskega narodnega muzeja in prispevamo zanj, zasebno in kolektivno, vse, kar je vredno ohraniti za naše potomce. Saj bo to naše edino bogastvo, ki ga moremo zapustiti našemu potomstvu — prikaz skromnega dela slovenskih delavcev v tej kratki dobi našega življenja v Ameriki.

* * *

Naše kulturne aktivnosti bi lahko imele veliko več uspeha in večjo bilanco, če ne bi bili naši kulturni delavci vsa ta leta primorani zapravljati svojih moči pri političnih udejstvovanjih. Besedo "zapravljanje" rabim namenoma in jo debelo poderčam! Ta beseda se ne more vzeti za nobeno špekuliranje in nobeno opravljanje.

Dejstvo je, ki ga ne izbriše nobena jezuitska zofistika, da smo slovenski socialisti v Ameriki — nehote in ne po lastni krivdi — zapravili trideset let težkega in dragega političnega dela. Ne, nismo zapravili onega dela, ki smo ga izvršili zase, za svoje publikacije in za lastne organizacije; tega dela nismo zapravili, kajti rezultati tega dela so še vedno tukaj — zapravili smo pa, popolnoma v vodo vrgli smo dolga leta onega dela, ki smo ga prispevali za splošne ameriške politične napore, od katerih imamo danes vedno večjo — ničlo.

Če bi bili vsaj polovico tega napora vložili v naša kulturna prizadevanja, bi lahko danes veliko več pokazali — in to bi bilo naše, česar nam ne bi mogel nihče vzeti.

Kar je zamujenega, se ne da več popraviti, ampak v bodoče smo lahko pametnejši, če hočemo biti; v bodoče lahko storimo veliko več zase, če tako sklenemo.

Poglejte današnjo svetovno situacijo! Iz te situacije se lahko že jutri porodi fakt, da bo naša slovenska beseda v Ameriki — edina svobodna slovenska beseda na svetu. Danes vse kaže, da bo slovenska beseda v stari domovini lahko že jutri samo beseda totalitarnih hlapcev. Že danes, že vsa ta leta, odkar se mi spominjamo, je slovenska beseda v starem kraju le napol ali eno tretjino ali četrtino svobodna, ampak pod totalitarno diktaturo bo totalno zasužnjena.

In ko se zgodi, da bo naša slovenska beseda v Ameriki še edina slovenska svobodna beseda na svetu, kako bomo mi porabili ta svoj dragoceni mandat, ki nam ga je naklonila ameriška demokracija? Ali ga bomo sistematično še naprej zapravljali s praznimi frazami, dogmatičnim dlakocepstvom in z nesmiselnimi medsebojnimi polemikami? — — —

Sodrugi, to je vredno globokega premišljevanja in preudarnega sklepanja, da nas ne bo naša ožja zgodovina enkrat obtožila in upravičeno obsodila: Imeli ste dragocen zaklad, toda, namesto da bi ga bili v pravem momentu izkoristili za svoje potomstvo, ste ga zakopali v zemljo in pohodili! Niste bili vredni svojega velikega mandata! — — —

* * *

Naše stališče je bilo in je, da kultura ni in ne more biti sama sebi cilj in namen, kajti podrejena je ekonomskim in drugim silam, ki so tvorec zgodovine človeške družbe. Kultura je bila in je le sredstvo, ki lahko služi raznim ciljem, dobrim in slabim, naprednim in reakcionarnim—kot gledamo mi nanjo po našem merilu ekonomske in socialne pravice.

Naša ožja kulturna prizadevanja nam vsaj v teoriji tudi služijo našemu cilju izobrazbe v pravcu kompletne demokracije. V praksi se pa dogaja, da naše kulturne prireditve ne služijo našemu cilju — in včasi prej služijo ciljem reakcije, včasi pa služijo samo obogatenju pivovarn in likerskih trgovcev. Tega zla se moramo zavedati in ga sistematično odpravljati iz naše srede, če hočemo, da bomo kos svoji kulturni nalogi in če hočemo, da bomo dosegli uspeh, ki ga pričakujemo — uspeh, ki je edino plačilo za vsa naša kulturna prizadevanja. Pazimo torej, da ne bomo vse naše življenje delali zastonj! —

## KAJ BO Z ANGLEŠKO POMORSKO SILO?

**Angliji — vladarici morja, gre jako trda. V sedanji vojni je ostala osamljena. Njena glavna zaveznica Francija je po porazu uposlena v prid Hitlerju, če hoče ali ne. Na gornji sliki je ponosna angleška podmornica in angleška vlada še trdi, da je sposobna blokirati ne samo Nemčijo nego sedaj vso Evropo. Da-li bo sposobna sama tudi zmagati vso Evropo, ki je pod Hitlerjevim vodstvom, pa ni prav nič verjetno.**

## Piknik društev SNPJ

**Milwaukee, Wis.** — Federacija društev SNPJ priredi piknik v nedeljo 28. julija pri jezeru Denoon. Na sporedu bodo igre in razne druge zabavne točke.

## *Tole mi ne gre v glavo?*

**Čemu tisti pacifisti, ki so zahtevali od Francije, da gre v vojno s Hitlerjem, niso tudi podprli njene vojne, pač pa se ji posmehovali, ker se jim je zdelo ob Maginotovi črti vse preveč mirno? Sedaj pa strokovnjaško dolže tega in onega v Franciji krivde za fašistični triumf! Ne gre mi v glavo, čemu so nekateri ljudje, ki se delajo za najbolj modre, toliko nespametni!**

## IZ VUKOVE ZAPUŠČINE

IVAN VUK:

# Zgodba o izgubljenem Prleku

(Nadaljevanje.)

"Kako pa veš, da sem zašel", sem se začudil in se ji odkril.

Prekrižala je na debeli hrast in me od tam gledala.

"Ne bojte se me", sem rekel. "Odkril sem se ti. Odkriti pa pri nas ljudeh ne pomeni udariti, četudi je morda v mislih kaj takega. Kako pa veš, da sem zašel, da me svariš: sem nikar, sem nikar?"

Veverica je zavihala rep in slišal sem njen odgovor: "Hmhar, hmhar, sem nikar!"

"Lahko tako govoriš", sem rekel. "Če zaideš kam, ni to tebi nič. Skočiš sem, skočiš tja, po tej veji, na ono drevo, pa je popravljena napaka. Kako pa naj jaz skačem? Skačem sicer že in plezam, če me k temu prisili kakšen moj človeški kamerad, kakor je to dandanes v navadi. Ali to samo po zemlji, a ne po drevju, kakor znaš ti, veverica. O če bi jaz tako znal, verjami, vedel bi si drugače pomagati."

* * *

Breg je sakrmensko strm. Še na Stol tam na Karavankah sem lažje prišel in me ni tako zdelal, kakor me zdeluje ta le breg. Zrak je res nad vse okusen. Škoda bi bilo, če bi ga z vso žlico ne zajemal. Zato draga pljuča, privoščite si ga, dokler je — samo, kakor že rečeno, ne preveč.

Tako sem se tolažil.

Prišel sem na vrh.

Počivam.

"Kaj", sem se začudil. "Kje pa je Kapela? Tista lepa bela cerkvica Marije Magdalene? Saj je vendar vedno, odkar pomnim, stala na Kapelskem bregu. Ali so jo morda v teh desetih letih, kar me ni bilo sem, kam drugam odnesli?

Gledam, se oziram. Nikjer nič.

Nasproti prihaja stara ženica. Radovedno me gleda.

"Kje pa je Kapela", sem vprašal.

"A, gospod je gospod"? je rekla. "Iz Radinec greste, prvič, kaj ne? In h Kapeli?"

Tisti "gospod je gospod" je pomenil, da sem gospod iz mesta, torej tujec.

"Da", sem rekel. "H Kapeli bi rad. Saj nisem tak gospod, da bi ne vedel za Kapelo", sem se opravičeval. "Samo deset let me ni bilo domov, pa vidim, da so jo med tem nekam odnesli."

Stara ženica me je dobrodušno pogledala in rekla:

"Deset let je precej let. Ali Kapele niso nikamor odnesli. Glejte", pokazala je na vzhod, "stopite na tisti vršiček, pa boste videli Kapelo."

"Kaj to ni Kapelski vrh", sem se začudil, in moje oči so morale biti velike. Kajti hitro je odgovorila:

"Zašli ste. To je Radenski vrh. Preveč na desno ste krenili v Radencih, mesto na levo. Več poti je, pa se človek lahko zmoti, da zaide na napačno, čeravno jih pozna."

Pokimal sem in se zahvalil. Sam pri sebi sem govoril, da je veliko resnice na tem, da človek, četudi pozna poti, prav lahko krene na napačno, če jih je kje preveč in so vsa približno si enaka. In to v dobri veri, prepričan, da je na pravi poti, kakor jaz, če ni primerno oprezen, tudi tistega sem se zdaj spomnil. Kajpada, po toči zvoniti ne velja. In ne pomaga nobeno svarenje. Saj tudi meni ni pomagalo, ko so mi jerebice kričale: "Po tej poti, po tej poti." Tudi tistega zapeljivca, ki se je v meni nasmejal, ko sem mislil iti po glavni cesti, češ, kako moreva zaiti.

Tako je pač s človekom, če misli, da ima le on vse prav in rad podleže svoji domišljiji. Zdaj sem zato kaznovan. Moram namreč naravnost v globoko grabo, klanec in potem zopet na drugi breg. In vse te med goricami, njivami in pašniki.

Grem. Saj to je edina rešitev.

Tam ob strani je z razorane njive zdajci zletela velika ptica. Strašno se je smejala:

"Hühühühü..."

Kar obstal sem. Hudirja, kar norca se bodo delali pri tej moji smoli. In celo tista vuga (kobilar)?

Pa sem jezno zakričal:

"Hühühühü... da, le smej se. Saj se bom tudi jaz enkrat tebi smejal. Ti Hühühühü!"

Vuga pa se je smejala še huje, kakor da bi piskal na klarinet in se drla:

"Pjeee... hühühühü..."

* * *

Naposled sem preplezal drugi hrib in sem bil pri Kapelicerkvi.

Stala je tam, vsa bela kakor od jutranje rose umita, lepa kakor svatevca. Gledala je po Muropolju, Prekmurju, po Slovenskih goricah, tja na Madjarsko, preko Radgone na Goričko in še dalje, kjer so še naši dedje peli slovenske pesmi. Lepota teh slik pred njo se razprostirajočih, je bila nenavadno umetniško popolna in cerkvica kakor obelisk, kakor oltar v ogromni cerkvi.

"Pozdravljena", sem rekel in snel klobuk. "Pozdravljen obelisk Prlekije, oltar Slovenskih goric in Muropolja, samozavestno stoječ, s katerega se dvigajo kadila hvale lepoti Prlekije. In vsi, ki prihajajo k tebi z molitvijo in s pesmijo, darujejo na tem tvojem oltarju slavospeve v tvojo čast in lepoti, razprostirajoči se vsenaokrog.

Muropolje, Prekmurje! V kakšno širino in daljavo se razprostiraš s svojimi vasicami, z belimi cerkvicami, slikovito, kakor da so tam gnezda štorkelj in v njih štorklje, ponosno na straži stoječe. Vmes visoki jagnjedi, bele ceste, zeleni travniki, zibajoča se polja s širokim, židanim trakom — reko Muro — prepasana, kakor prleška in prekmurska dekleta. Ko v jeseni zavalove tvoja polja z bledorožnatim pajčolanom — s cvetočo ajdo in je slišna simfonija neštetih čebel, si kakor pravljica.

Da, kakor pravljica, kajti čarovnik kruti te straži in drži v oblasti, da uživa tvojo lepoto, ti sama pa stradaš in trpiš.

Na drugi strani valove Slovenske gorice z vinsko trto posejane, z belimi hišami obdane in z skromnimi viničarijami pretkane, obkrožene s sadnim drevjem. Zdaj, ko je pomlad, ste oblečene v cvetje breskev, sta kakor orošene z rubinastim dežjem. Vitki stolpi cerkvic so kakor kažiprsti iznad drevja in hiš, govoreč vsakemu o ljudeh, ki prebivajo tod, da so sicer domačini teh lepot, a tudi kakor zakleti v pravljici. Govorica njih je zvočna, blagoglasna kakor molitev in pesmi melodij polne, kakor muzika, ki zveni od brega do brega, od vasi do vasi kakor bi igrala piščal, kakor bi bučale orglje, kakor bi se smejale harmonike...

Slovensko ljudstvo, panonski Slovenci, Prleki so domačini teh pokrajin. Trpini s svojimi vrlinami in napakami, ponosni, ljubeči svojo grudo — a izkoriščani kakor v pravljici.

Pozdravljeni!

Tam dalje pred mano v dolini je skupina: Sv. Jurij, kakor nadlikan na zelenem platnu, z jagnjedi obkrožen in okrašen. Nad njim, dalje tja je Sveti Duh na Stari gori. Okrog gozdovi, gorice, travniki, njive, vasi. A tam preko travnikov in njiv se vijuga, z jelšovjem in vrbo obraščena reka — Ščavnica.

Daleč tam na obzorju na vzhodu, kjer se nebo dotika zemlje, stoji na lepem, zelenem piedestalu bela cerkvica z vitkim stolpom, z mogočnim jagnjedom kot tovarišem: Mala Nedelja.

Nenavadno krasna slika, kakor bi bila slikana na modrikasto obzorje, kakor bi jo naslikal velik umetnik na prostranem sinjomodrem platnu in jo razgrnil tam pri nebu na obzorju.

Molče, kakor v molitev zatopljen, sem stal in gledal.

Kje je še takšna lepota?

O, povsod je mnogo lepot, svojevrstnih, mičnih lepot, da se jim človek divi in čudi. Ali take lepote, kakor je tu pred menoj, toliko domačnosti in slikovitosti, veličine in nežnosti, ki se smehlja kakor nevesta ženinu, take lepote še nisem videl.

Kaj govorim?

Še prevečkrat sem videl vso to lepoto. Le zapazil je nisem, razumel je nisem. Zdaj, ko me ni bilo deset let, ko sem prišel kakor resničen izgubljeni sin, gnan od notranjega, nepoznanega hrepenenja, zdaj še le vidim v resnici vso to lepoto in se je zavedam.

Pozdravljena Mala Nedelja, pozdravljen Sveti Duh in Sveti Jurij, pozdravljena Ščavnica, reka s svojimi vijugami. Pozdravljen Sveti Anton, Sveti Trije Kralji in ti Negova s svojim gradom. Pozdravljena Gornja Radgona in tiste ravnine za teboj, kjer so naši dedi še peli slovenske pesmi. Pozdravljena Tišina, Murska Sobota, Sveti Križ, Veržej, pozdravljen beli Ljutomer. Pozdravljene cvetke v vencu lepe Prlekije in Prekmurja.

Veliki Kocjan, pozdravljen. Pred mano ležiš kakor veliki greben, v polukrogu se razprostirajoči, z goricami posajeni, zadnji ostanek keltskoilirskega okopa. S svojim imenom spominjaš na slavnega kneza Kocelja, vladarja države Slovencev. Iz tvojega kamenja, Kocjan, s katerim so bile zidane Koceljeve utrdbe-okopi, je zidana lepa romarska cerkev Marije Magdalene — Kapele.

* * *

Klobuk sem del na glavo. Stopil sem zopet na cesto. Nad mano je nekaj zatreskalo, zaploskalo.

Pogledam.

Golobi so leteli nad mano. Prleški golobi. In pozdravili so me s treskom svojih peruti. Nikjer drugod ne letajo golobi nad človekom, ki jim je všeč, da bi zaploskali s peruti, vsaj jaz nisem še tega nikjer doživel. Samo prleški golobi pozdravljajo tako.

In zdelo se mi je, da so grulili:

"Gre, gre, gre!... Prlek gre!"

Razigrano sem jim zakical:

"Grem, grem v Dragotince. Zopet enkrat po desetih letih, kakor izgubljeni sin. Hvala vam za pozdrav!"

Golobi so se zaobrnili, spreleteli tik nad mojo glavo in še enkrat zaploskali s peruti, da je zvenelo:

"Tlesk, tlesk, tlesk..."

Tam na vzhodu, kjer je tisti košati gozd nad Kocjanom, je poletavala v zraku, kakor bi visela, zlatovranka. S tenkim glasom je kričala:

"Tü je, tü je, tü je!"

"Me že vidi", sem se veselo nasmejal, "in že oznanja, da prihajam!"

* * *

Ko sem prišel v Dragotince, se mi je zgodilo v resnici tako, kakor izgubljenemu sinu v svetem pismu. Ni me sicer sprejel oče in tudi pitanega teleta niso zaklali kakor tistemu v svetem pismu. Ali Zefika in Južek sta me posadila za mizo, široko pogrnjeno, na kateri je ležal pečen projnik, se zibale gibejnce in iskrilo prleško vino. Tam na drugi mizi pa se mi je smejal sakrmensko lep hajdinski (ajdov) krapenc, ves s sirom pomazan, da nisem vedel, kje naj začnem: pri projniku, pri gibejncah ali pri hejdinskem krapcu.

Pa smo jedli in pili, njune hčerke, mična prleška dekleta, pa so zapela in zaigrala na tamburico, kakor bi zvonili jurjevški zvonovi.

(Konec.)

## HENRY FORD NEVTRALEN

**Zvezna vlada je pred par tedni vprašala Henryja Forda, če bi prevzel naročilo za izdelovanje gotove vrste motorjev za letala, izmed katerih bi jih šlo določen odstotek v Anglijo. Odgovoril je, da naročilo prevzame le pod pogojem, da ne bo noben motor poslan na Angleško, nego samo ameriški armadi. Vlada v Washingtonu je njegov pogoj odbila. Listi so nato ugibali, ali je Ford sovražnik Anglije, ali zgolj ameriški patriot in pacifist, za kakšnega se je delal v prejšnji vojni, ali pa oboževalec Nemčije. Pa so se nekateri listi domislili, da ga je Hitler odlikoval s posebnim redom, ki ga mu je pripel na prsa njegov diplomatični zastopnik v Zed. državah. Na sliki v sredi je Ford in na desni nacijski diplomat, ki mu pripenja Hitlerjevo odlikovanje.**

## "Patriotična" zahteva

Kongresnik James E. Van Zandt iz Pennsylvanije še ponavlja svojo zahtevo, da naj predsednik Roosevelt odslovi iz vladnih služb vse, ki so kdaj imeli kaj stika s komunističnimi organizacijami, kakor je bila na primer Liga za mir in demokracijo. Kongresnik Dies pravi, da je samo v Washingtonu 500 takih "petokoloncev" v zvezni službi.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. Lawndale Ave., Chicago

# ZAPISNIK KONFERENCE PROSVETNE MATICE IN JSZ DNE 26. MAJA 1940 V BARTONU, OHIO

Joseph Snoy, tajnik Konference Prosvetne matice in JSZ za vzhodni Ohio otvori zborovanje ob 10. dop. s primernim uvodom. Za predsednika izvoljen John Rebol, za zapisnikarico Albina Kravanja.

Zapisnik prejšnje konference prečitan in sprejet.

Prečitano je pismo socialistične stranke, v kateri apelira na nas za sodelovanje pri nabiranju podpisov. K temu govore Snoy, Nace Žlemberger, Rebol in drugi. Sklenjeno, da bomo skušali nabrati čimveč mogoče podpisov, kolikor se bo dalo v sedanjih razmerah.

**Finance.** Tajnik poroča, da je imela Konferenca $71.35 dohodkov, izdatkov pa $42.52. Ostane v blagajni $28.83. Račune sta pregledala Frank Matko in Joe Škof. Izjavljata, da so v redu. Njuno poročilo odobreno.

**Poročila organizatorjev.** — Louis Pavlinic pravi, da je skušal storiti kar je mogel, toda ne vidi uspeha. Rebol poroča, da v njihovi naselbini dobro napredujejo. Enako ugotavlja o svoji naselbini John Vitez. Razpečali so precej izvodov Majskega Glasa in tudi v splošnem povoljno delujejo za delavski pokret. Jos. Snoy poroča, da mu je bilo nemogoče storiti za Proletarca toliko kakor bi rad, vendar pa je storil prilično vseeno. Težkoče so posebno v pridobivanju novih naročnikov. Koledarja in Majskega Glasa je veliko razpečal.

K točki "Posebni odbori" predlaga J. Snoy, da se izvoli odbor štirih članov, ki bodo posečali društva v namenu, da jih pridobe za pristop v Prosvetno matico. Pravi, naj se o tem razpravlja, ko pride tozadevna točka na dnevni red.

Zastopniki klubov poročajo: Jos. Snoy izvaja, da klub št. 11 je edini, ki še obstoji v tem kraju. Vsi strankini klubi so prenehali funkcionirati. Ima 28 članov, katerih je nekaj v Bridgeportu, drugi pa so raztrešeni po sosednih naselbinah. Klub deluje in se udejstvuje povsod, kjer le more pomagati v koristne namene za delavsko stvar. Poročal je dalje o uspešni prvomajski preslavi, katera je nepričakovano dobro uspela. Izvajal je, kaj vse se lahko stori in doseže, kjer je med sodrugi soddelovanje in dobra volja. Blagajna kluba znaša $160. Snojevo poročilo vzeto z navdušenjem na znanje.

Poročila zastopnikov društev SNPJ, ki so v Prosvetni matici: za društvo št. 13 poroča Vočko, da so knjige Prosvetne matice prejeli in so zadovoljni z njimi. Frank Matko soglaša.

Dalje so poročali za društvo št. 176 Nace Žlemberger, za št. 258 Louis Pavlinič, za št 275 član Slanovec, za št. 333 član Zupančič, J. Vitez in Šuligoj; za dr. št. 407 Victor Hribar, za št. 562 J. Škof in L. Bregant.

Za društvo št. 226 SSPZ poročata člana Vidmar in Kolenc.

Vsi ti so poročali o razmerah in aktivnostih v naselbinah in o delovanju njihovih društev, ki pomagajo v naprednih in v delavskih akcijah. Več delegatov Prosvetne matice je želelo, da se naj bi njihovim društvom poslalo tudi kaj angleških knjig za njihove tu rojene člane. (Op. u.—To se lahko izvrši. Sedaj pošilja Prosvetna Prosvetna matica angleške knjige le tistim društvom, ki so označena za angleško poslujoča. Kjer je članstvo društev mešano, naj tajnik to sporoči uradu Prosvetne matice, da sem jim pošlje slovenske in angleške knjige.)

V razpravo o knjigah posežejo nato še Rebol, Kolenc, Snoy in drugi. Nato sprejet predlog, naj se Prosvetni matici priporoči izdajati tudi knjige napredne vsebine v angleščini za našo mladino. Rebol priporoča, da naj delegat te Konference na XII. zboru zagovarja ta predlog.

Sledi razprava o vprašanju, da-li naj se pošlje delegata na XII. zbor. Kolenc predlaga, Bregant podpira, da se ga pošlje. Predlog z večino sprejet. Rebol predlaga, da naj bo dnevnica $5 na dan. Sprejeto.

Za delegate so nominirani John Vitez, Louis Pavlinich, Albina Kravanja in John Rebol. Vitez nominacijo sprejme in je soglasno izvoljen.

J. Snoy izvaja o težkočah Proletarca, ki jih ima za svoje vzdrževanje, in o važnosti, ki jo ima ta list za nas. Rebol pravi, da bo zbor v Clevelandu moral razpravljati o tem vprašanju in kaj izdatnega skleniti. Meni, da bi bilo dobro, ako se Proletarec in Cankarjev Glasnik združita, kajti v sedanjih razmerah in vsled velike brezposelnosti med našimi starejšimi rojaki je na njihovo pomoč težko računati. — V tiskovni sklad Proletarca nabrano med navzočimi $6.05.

V odbor Konference so ponovno izvoljeni vsi prejšnji, namreč J. Snoy za tajnika in pa Vitez, Škof in Rebol.

V poseben odbor za pridobivanje društev v Prosvetno matico izvoljeni Joe Škof, John Vitez, Joseph Snoy in Louis Pavlinich.

Sklenjeno, da se prihodnja konferenca vrši v nedeljo 22. sept. pri s. J. Škofu v Bartonu. Po končanem zborovanju pa bo ravno tam piknik.

Te konference 26. maja se je udeležilo približno 30 oseb, ki so zastopali klub št. 11 JSZ, 6 društev SNPJ in eno SSPZ. Navzoči so bili tudi somišljeniki drugih društev, ki še niso pri Prosvetni matici.

Razprave so bile stvarne. Tudi vprašanju, kako ohraniti Proletarca, so navzoči posvetili mnogo pozornosti.

Seja je bila zaključena ob 1. popoldne.

**John Rebol,** predsednik. **Albina Kravanja,** zapisnikarica.

# TRI MESECE ČASA ZA RAZPRAVO IN REFERENDUM

(Nadaljevanje s 1. strani.)

bil, da naj se sklep tega zbora glede reorganizacije predloži članstvu v razpravo in na referendum. To oboje naj se izvrši v teku treh mesecev.

Večina delegatov je glasovala za slednji predlog.

### Tehnična zadeva

Nato so hoteli mnogi vedeti, kdo so upravičeni glasovati o predlogama za reorganizacijo JSZ. Bilo je pojasnjeno, da v smislu pravil edino delegati klubov in člani odbora JSZ. Dalje imajo po pravilih glasovati tudi referenti, toda v tem slučaju le tisti, ki so člani JSZ. Vsi drugi delegati pa imajo v vprašanjih reorganizacije JSZ in v njenih odnošajih s socialistično stranko le pravico izraziti svoje mnenje.

John Terčelj iz Penne je dejal, da je ta določba v pravilih krivična za one sodruge, ki ne zastopajo klubov, a vzlic temu so delegati važnih naših organizacij, ki v našem pokretu prav tako sodelujejo kakor klubi. Nato je priporočal, da naj imajo volilno pravico v tej zadevi vsi delegati in referenti, **ki so člani JSZ.**

Njegovo priporočilo je osvojil Filip Godina za predlog, ki je bil splošno podpiran. Predsednik Math. Petrovich je odredil, da ker pomeni predlog spremembo v pravilih, smejo zanj ali proti glasovati edino po pravilih upravičeni delegati in odborniki. In dalje je pojasnil, da mora biti predlog sprejet z dvetretjinsko večino, da bo veljaven.

Za ta Godinov predlog so glasovali nato vsi upravičenci, razen eden, ki pa je le pomotoma glasoval proti.

### Dolga razprava

Za razpravo o reorganizaciji se je porabilo prilično časa, a je bila potrebna. V veliki dvorani Slovenskega delavskega doma je bilo tudi mnogo gostov, ki so raznim argumentom z zanimanjem sledili in napeto čakali izida.

Predlog za poimensko glasovanje je bil sprejet z zadostnim odstotkom glasov.

Za načrt, ki ga je predložil Frank Zaitz, je glasovalo 35 članov XII. zbora, za načrt Antona Gardna 15, eden pa se je vzdržal glasovanja. Skupno število onih na tem zboru, ki so bili upravičeni glasovati v smislu omenjenega sklepa o vprašanju reorganizacije, je bilo 51, ostali delegati pa so bili nečlani JSZ in niso glasovali.

Upati je, da bo razprava, ki jo v duhu zborovega sklepa otvarjamo v tej številki, stvarna in sklep tak, ki bo našemu pokretu dal pogoje za rast in novo življenje.

# PRESOJANJE DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

(Nadaljevanje s 1. strani.)

tomatično, in to hipoma, spreminja v totalitarno (fašistično) državo. Tako jo je Hitler dvojno premagal. Zbil jo je na tla kot velesilo in si jo hkrati pridobil za zaveznico svojemu nacizmu. Malokdo na svetu je pred par meseci verjel, da se bo tok vojne v Evropi razvijal tako uspešno fašizmu v prid.

**Pierre Laval** je bil vseskozi v Franciji podtalni fašist. Ko je bil premier, se je skušal pobotati s Hitlerjem in Mussolinijem. Francoski narod tega ni hotel. Laval je padel. Sedaj je spet na krmilu. In čudo, pomagajo mu komunisti, oziroma so mu pomagali. Kajti sedaj jih več ne potrebuje. Saj mu je Laval niti v njihovi novi liniji Hitler poslal armado na pomoč! Laval, reakcionar, da mu ga ni para, je tudi "modernist". Predlaga reformiranje francoske ekonomije na podlagi kolektivizma in pa tak parlament, v katerem bo ljudstvo "poklicno in družinsko zastopano".

**Mladinski kongres** (American Youth Congress), ki je imel tridnevno zborovanje v wisconsinskem mestu Lake Geneva, je minulo nedeljo dovršil svoje delo. Pečal pa se je z delom jako malo. Glavne razprave, prepiri in razgrajanja so se vršile okoli vprašanja, da-li je ta mladinska organizacija komunistična, ali ameriška. Gene Tunney, nekdanji boksarski šampijon, ki ni več mladenič, je skušal vreči ven komuniste z geslom "pro-American". Niti z daleč se mu ni namera posrečila, a vendar je usoda tega kongresa zapečatena, ker je ostal brez zaslombe v javnosti. Večina mladine namreč ne ve, da v tem mladinskem gibanju ribarijo agenti kominterne v kalnem. Zato so tudi za vsako "novo linijo" komunistične stranke. In vse te linije so olje na ogenj naraščajočega fašističnega gibanja v Zed. državah. Kdo more na podlagi raznih zaslišavanj priseči, da niso te vrste ljudje v resnici agenti provokatorji, ki izginejo, čim zavedajo pošteno mišleče radikalce? Komunisti, ki so tožarili pred Diesovim odborom drug drugega, so očitna priča, da jim ni zaupati.

**Turčija** je doživela zadnjih par tednov proti sebi napade vladne propagande kar treh velesil: Rusije, Nemčije in Italije. Turški diplomati so vsled tega v skrbeh. Francija, ki ji je jamčila pomoč, je pod Hitlerjem postala zaveznica Nemčije, hočeš nočeš. Anglija ne more več blizu. Torej je bodočnost Turčije v rokah ostalih velesil in turška vlada se boji, da jo imajo skupno na piki. Njena sumnja je zelo upravičena.

**Sejanje strupa** je mrtvonosna metoda. Naj bo v cerkvi, ali pa, kakor je dejal Ebbin Kristan, v "socialistični" cerkvi. Kamor kane, tam se pokaže sovraštvo, sumničenje in zloba, namesto iskrenosti, razumevanja in sodružništva. Te vrste strup je v USA ugonobil socialistično gibanje in s svojim razkrajanjem vsega dobrega in konstruktivnega še nadaljuje.

# KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

## KOMENTARJI

**Poretni odbor HBZ** je imel izredno sejo skoro devet dni o vprašanju, ali imajo trije upravni odborniki, izmed katerih eden sploh ni v uradu (gl. podpredsednik) pravico odsloviti uslužbence poljubno, kakor jih odslavljajo zmagoviti demokrati in republikanci vse one, ki niso pod "civil service". In čudo božje, večina porote je po osmih dneh prerekanja na stroške hrvatskega delavstva zaključila, da sta imela dva stalno uposlena upravna odbornika skupno z ohijskim političnom Bolćem pravico "kvitati" kogarkoli, čim je bila končana konvencija in je nastopil službo novi odbor. Omenjeni trije so to storili. Hrvatski Bratski Zajednici so povzročili tisočake stroškov moralno in gmotno. Še nikdar v zgodovini kake jugoslovanske podporne organizacije ni bila igrana glede služb najnižje plačanih revežev tako umazana "komedija", kakor v tem slučaju. Porotni odbor je po osemdnevnem zborovanju tudi "ukazal" glavnemu predsedniku in glavnemu tajniku umakniti vse tožbe na sodiščih v zaščitenje odsloviljenih uslužbencev.

HBZ je "bratska", ampak izkazalo se je, da je bolj "politična", kar se uslužbencev tiče, kakor pa marsikatera politična občina. Krivi temu so kajpada najbolj uslužbenci sami, ker se niso ne organizirali o pravem času, niti ne v skrajni potrebi predlagali konvenciji "pragmatiko, ki bi jih varovala. Vse nadomestitve so "političnega" značaja. Namesto sposobnih, ali pa "nesposobnih" odslovljencev, so bili nameščeni ljudje, o katerih ne more nihče trditi, da imajo boljše skušnje in zmožnosti, kakor pa odslovljeni ljudje. ki so delali vestno in pošteno. Ampak glavni porotni odbor je pod vplivom bloka, ki je napolkomunističen in napol v 'rezervi'. Ostali del odbora pa v političnem opredeljenju tudi ni nič prida. Zato je tako. In enako je to vzrok, čemu International Workers Order med Hrvati in Srbi tako napreduje. Posebno med Hrvati. — H.

**Postranski zaslužki** so tudi imeli svoje poglavje v razpravah gl. odbora HBZ. Pod pritiskom okolščin je sklenil, da naj glavni odbor kaj ukrene v tem oziru. Na primer, šlo se je za urednika angleške sekcije Zajedničara, ki poleg svoje dokaj visoke plače obratuje še za postranski zaslužek "hrvatsko radijsko uro". Mar naj bi svoje sposobnosti trošil v korist HBZ, namesto sebi v korist, so rekli večinski odborniki porot. odseka . . . Boj v HBZ se bo nadaljeval, kar je tragedija zanjo. Naj se je spomnijo tudi oni naši nekdanji sodrugi, ki so tako vestno znali pridigati nam glede Proletarca, SNPJ itd., a sami pa ga zavozili in se nato prodali, kdor se je mogel, ali pa se umaknili. — H.

**Največja prismodarija** je, da ima kaka podporna, oziroma takozvana bratska organizacija dva "odgovorna" urednika, ki nista nikomur odgovorna. Taka komedija se odigrava pri HBZ. Urednik hrvatskega dela Zajedničara je "samostojen" in enako urednik angleške sekcije "Zajedničara". Oba je izvolila konvencija in oba sta si v taktiki nasprotna in lahko poljubno pišeta drug proti drugemu. To je "glupost"! Tako se organizacije ne "ronajo", razen v pogubo. — H.

**"Naprej"** se še gnjavi. Izražal je svoje skrbstvo tudi o našem minulem zboru, a druge nesreče ni bilo. Še celo njegov zastopnik je nehal prepevati. — J. P.

**Četrti julij** je za nami in z njim vred prenapetost takih patriotov, ki so zvesti ameriški zastavi le en dan v letu, na vse ostale pa delujejo zoper načela ameriške ustave.

**Thomas za Willkieja.** — Ni verjetno, niti pravzaprav res ni, ampak vendar, tole je s prve strani Enakopravnosti z dne 1. julija, kar je nedvomno povzela po kakem angleškem dnevniku:

### NORMAN THOMAS JE ZADOVOLJEN Z WILLKIEJEM

Indianapolis, 29. junija.—Norman Thomas, predsedniški kandidat socialistične stranke, je izjavil o Willkieju, republikanskem kandidatu, sledeče:

"Willkie utegne presenetiti republikance kot najliberalnejši voditelj, ki jih je stranka še kdaj imela. On je iskren zagovornk civilnih svobodščin ter je eden izmed onih maloštevilnih "businessmanov", ki zna pametno govoriti in presojati tudi o stvareh, ki se ne tičejo direktno 'businessa'".

Thomas in Willkie sta osebna prijatelja ter sta oba nadzornika newyorške mestne hiše.

## Dne 28. julija dan SNPJ v Ohiu

**Cleveland, O.** — V nedeljo 28. julija bo na farmi federacije tukajšnjih društev SNPJ slavnostni dan te jednote, pri katerem sodelujejo vsa društva SNPJ v tej državi. Mnogo gostov pride tudi iz sosednih držav.


PRISTOPAJTE K

**SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI**

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

**"PROSVETA"**

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto; $3.00 za pol leta; $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto; $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

**2657 So. Lawndale Avenue**
**Chicago, Illinois**


## ALI NAS VODI ROOSEVELT V VOJNO?

**Mnogi kritiki vnanje politike predsednika Roosevelta pravijo, da pomika v svojem navdušenju za zavezniško stvar in v svojih mržnjah do fašizma (Hitlerja in Mussolinija) Zed. države korak za korakom bližje zapletu v vojno z Nemčijo in Italijo. Roosevelt te očitke odbija s poudarjanjem, da je za pomoč zaveznikom (zdaj le Angliji, ker je ostala osamljena) z vsemi sredstvi razen z oboroženo silo. Je pa res, da postaja vsled nove situacije v Evropi ameriška politična javnost čezdalje bolj napeta in se utegne zgoditi isto, kakor leta 1917. Zelo je Roosevelt razdražil republikansko stranko, ker je dva izmed njenih politikov imenoval v svoj kabinet — enega za tajnika mornarice in drugega za vojnega tajnika. Na gornji sliki, sedeč, je predsednik Roosevelt, ki podpisuje dokumente.**

## ZAPISNIK ZBOROVANJA J. S. Z. IN PROSVETNE MATICE V ZAPADNI PENNSYLVANIJI

Konferenca društev Prosvetne matice in klubov JSZ se je vršila v nedeljo 26. maja 1940 v naselbini Sygan, Pa., v dvorani društva Bratstvo št. 6 SNPJ.

Jac. Ambrozich, tajnik konference, je otvoril sejo ob 2. popoldne. Za predsednika izvoljen George Smrekar, za zapisnikarja John Koklich.

V svojem uvodnem govoru izvaja tajnik, da so taka zborovanja, kakršnega imamo tu, važna in potrebna. Njih glavni namen je gojiti sodelovanje med klubi in naprednimi društvi v prid jačanja takih aktivnosti, ki bodo v čast našemu pokretu.

Organizator John Terčelj se zahvali za lepo zastopstvo, posebno ker vidi na tem zborovanju toliko starih, izkušenih sodrugov. Želi temu zborovanju obilo uspeha.

Zapisnik prejšnje konference z dne 20. avgusta 1939 sprejet kot čitan.

Finančno poročilo tajnika Ambrozicha se odobri.

Na tej seji je navzoč tudi starosta potovalnih zastopnikov naših listov Anton Zidanšek, izmed članov pa John in Mary Fradel iz Latrobe, Pa.

Pismo, poslano iz urada JSZ, prečitano in sprejeto na znaje ter vzeto za predmet k razpravam.

**Poročila zastapnikov.** O raznih aktivnostih, o razmerah, nasvetih itd. so poročali sledeči: Lorenc Kavčič in Pustovrh o klubu JSZ in društvu št. 6 SNPJ na Syganu; slednji pravi, da je društvo sklenilo pomagati gmotno in odškodovati delegata, ki bi šel v imenu društva in kluba na zbor.

Za klub št. 118 JSZ, Strabane, sta poročala Terčelj in Bartel. Upoštevajoč razmere, dobro deluje za Zvezo, stranko in v drugih naših aktivnostih. Prebitek pikника 30. junija so sklenili prispevati v konferenčno blagajno.

Jennie Jerala je poročala v imenu kluba št. 175, Moon Run, da je težko pridobivati nove člane. V poslednjih letih jim je več zelo delovnih sodrugov pobrala smrt.

Bartol Jerant in Geo. Smrekor od kluba št. 211, West Aliquippa, pravita, da je njihov klub sicer majhen, je pa vzlic temu zelo deloven in uspešen v agitaciji.

Klub JSZ v Burgettstownu ni bil zastopan.

John Terčelj je zastopal federacijo društev SNPJ za zapadno Penno. Poročal je, da je včlanjena v Prosvetni matici in ji plačuje $12 članarine na leto. Izvolila je tudi delegata na XII. zbor JSZ in Prosvetne matice.

Za westmorelandsko federacijo SNPJ sta poročala John in Mary Fradel. Tudi ona je izvolila delegata na omenjeni zbor.

O društvih SNPJ, ki so pridružena Prosvetni matici, so poročali za št. 6, Sygan, Lorenz Kavčič; za št. 138, Strabane, Vinko Peternel, ki omeni, da je prispevalo v pomoč klubu št. 118 v svrho, da pošlje delegata na zbor, $5. Isti delegat je ob enem tudi delegat društva, ki je v Prosvetni matici od začetka.

Za št. 106, Imperial, je poročal Frank Auguštin, za št. 118, Pittsburgh, Hrvatin in Povše, za št. 122, Aliquippa, pa Smrekar in Jerant.

Društvo št. 87 SNPJ, Herminie, je sporočilo, da vsled finančnih težkoč delegata ne morejo poslati.

Za društ. št. 88 SNPJ, Moon Run, sta poročala Frank Aubel in Jack Ambrozich; za št. 295, Bridgeville, Louis Glažar in Berdnik; za Izobraževalni dom, Moon Run, je poročal Olivani, ki je omenil med drugim, da dajejo dvorano na razpolago za delavske shode, da podpirajo Prosvetno matico in pomagajo na raznih poljih kolikor pač morejo; za Izobraževalni dom v Bridgevillu je poročal Louis Glažar. Dejal je, da knjig od Prosvetne matice letos niso dobili. Tajnik Ambrozich obljublja, da se bo stvar preiskalo in pravilno uredilo.

Fradel, Latrobe, izvaja, da če hočemo pridobiti mladino v naše gibanje, bomo morali pričeti izdajati angleške knjige. Dalje obširno poroča o konvenciji soc. stranke v Washingtonu, katere sta se udeležila on in njegova soproga. Omeni, da je bilo nekaj njenih sklepov jako dobrih.

Razprave glede Fradlovih priporočil in sodelovanja so se udeležili Terčelj, Kavčič, Fradel in drugi. Glede angleških klubov je Terčelj ugotovil, da so v pittsburškom okraju vsi prenehali. A pred tem so pridno pošiljali na naše seje svoje zastopnike in nas učili ter apelirali za gmotno pomoč. Niso pa upoštevali naših nasvetov, da naj postanejo organizatorji rajše med Amerikanci in tam dobe zaslombo in sredstva.

Kavčič iz Sygana je nato apeliral na tiste naše sodruge, ki so bili nekoč člani in delovni pri nas, da naj pristopijo nazaj. Še je med nami polje za obnavljanje in ustanavljanje novih klubov.

Volitve delegata na XII. zbor. — Nominiran je in soglasno izvoljen Jack Ambrozich, za namestnika pa Frank Auguštin.

Glede navodil delegatu sklenjeno, da naj na zboru razpravlja in glasuje po svoji najboljši uvidevnosti.

V tiskovni sklad Proletarca je bila zbrana vsota $5.

Terčelj priporoča, naj se delegate voli tri mesece pred zborom, in to raditega, da bodo društva in klubi imela več časa za domenitev med seboj v svrho pošiljanja zastopnikov.

Sklenjeno, da se prihodnja konferenca vrši enkrat v začetku septembra ali oktobra. Točen datum naj določi odbor.

Za samostojno društvo Sokol poroča B. Jerant, da pomaga Prosvetni matici in drugim naprednim ustanovam.

Za društvo JSKJ, Imperial, je poročal Frank Auguštin. Tudi ono podpira vse koristne stvari, vštevši Prosvetno matico.

V odbor Konference izvoljeni vsi prejšnji odborniki, med njimi J. Ambrozich za tajnika.

S tem je bil dnevni red skončan in predsednik Smrekar se je zahvalil društvu Bratstvo za brezplačno dvorano ter naklonjenost. Seja je bila zaključena ob 4:30 pop.

**George Smrekar,** predsednik. **John Koklich,** zapisnikar.

**Obnovite naročnino, čim vam poteče. S tem nam veliko prihranite.**

## Bivši Milwauški župan Hoan zmagal v tožbi za odškodnino

Milwaukee Evening Post z dne 29. junija je poročala, da je bil dnevnik Milwaukee Journal obsojen plačati bivšemu županu D. W. Hoanu $20,000 odškodnine. Hoan ga je tožil za $100,000 dolarjev. Slednje omenjeni list je novembra 1935 v preračunanem intervjuvu z županom mesta Sheboygan Falls trdil, da je bil Hoan odgovoren za bombne napade v industrialnih sporih v Milwaukeeju in krivce protežiral.

Hoan takih napadov v tako razširjenem dnevniku, kakor je Journal, kajpada ni mogel požreti ne zaradi sebe in prav tako ne zaradi stranke, ki mu je pomagala toliko let k izvolitvi za župana. Proti "Journalu" je vložil tožbo za sto tisoč dolarjev odškodnine.

Dne 29. junija mu je porota na končnem zaslišanju prisodila $20,000 in "Journal" je ostal s svojim opravljanjem proti poštenemu človeku na cedilu.

V poroti je bilo osem žensk in štirje moški. S tem izrekom so dokazale, da ženske le niso tako brez smisla kakor so jih nekateri dolžili pri zadnjih volitvah, ko je bil župan Hoan poražen in je dobil njegovo mesto mlad fant, čigar edina "privlačnost" doslej je bila, da je pevec in "jako prikupen".

Hoan je požrl v svojemu službovanju milwauškemu mestu nič koliko napadov. Omenjena obdolžitev v "Journalu" pa je bila tako brutalna, da je v obrambo svoje časti moral nekaj storiti. Posledica je njegova zmaga na sodišču. "Journal" ima blamažo in visoke stroške vsled svoje nepremišljenosti.

## Iz Detroita

V Detroitu in okolici tovarne zadnje čase prilično dobro obratujejo. A brezposelnih je še vzlic temu mnogo. V početju dobimo običajno skoro vsi dokaj dolge počitnice, za katere nam v prošlosti seveda niso nič plačali. Dela ni bilo, pa smo morali čakati, da se obnovi.

Sedaj veliko pišejo o preureditvi naših tovaren, oziroma strojev, da prično izvrševati vojna naročila za zvezno vlado. Enako nastane vsakoletni počitek za spreminjanje avtov v nov model.

Pričakuje se, da če bo vlada res dala velika vojna naročila, še večje uposlitve, ako se res tako dogodi, ne vemo.

Kot menda v vseh drugih državah, imamo tudi v Michiganu zavarovanje proti brezposelnosti. Za delavce je to zelo dobra naredba. Neprilike zanje pa so vse tiste družbe, katere se skušajo zakonu izogniti.

Na primer pri Chrysler Co. so imeli njeni delavci zadnjo jesen sitnosti zaradi priganjaštva. Seveda, od kar imamo unijo, ne morejo z delavci več tako početi kot prejšnje čase.

Rezultat je bil stavka v par tovarnah. Radi nje so morali tudi v ostalih Chryslerjevih tovarnah ustaviti obrat, delavci pa so se vsled tega priglasili za brezposelnostno podporo.

Ampak tolmačenja, kdo je je deležen, so različna. Ako stavkaš, ali si vržen z dela zaradi stavke, po mnenju nekaterih sodnih in odvetniških avtoritet nisi brezposelen. Torej tudi nisi upravičen prejemati brezposelnostno zavarovalnino. Stvar v tukajšnjem slučaju je bila tako resna, da je šla na sodnijo.

Trikrat je bilo že določeno, da so deležni podpore vsi razen delavci dveh tovaren, ki so bili na stavki.

Chrysler Co. vedno najde kak izhod za apel ali injunction, da se ne izplača. In tako še do danes nismo dobili tiste podpore. (Op. ur.—Ta dopis smo prejeli 1. julija, toda ga vzlic temu nismo mogli objaviti, ker je bil list že napolnjen.

Imamo pa še upanje, da dobimo pravico vsaj z apelom na končno instanco. Tako vidimo, da kompanije same od sebe nič ne dajo, ako se delavstvo ne bi borilo za svoje pravice.

Od kar smo organizirani, smo v tem oziru dosti na boljšem. Tudi Fordova družba dobro ve, da delavstvo dobi moč, ako je organizirano. Zato se unije tako brani! Delavci v Ameriki bi sicer lahko pomagali uniji avtnih delavcev s tem, če bi Forda uverili, da ne bodo kupovali njegovih avtov, dokler ne bo priznal unije.

* * *

Sedaj pa nekaj o zabavi. Saj je delavec vendar potreben razvedrila v prosti naravi, če sploh kdo! Nudil jo bo soc. pevski zbor "Svoboda", ki priredi izlet (piknik) v nedeljo 14. julija na Lower Straits Lake. Apeliram, da se udeleži našega izleta vsakdo, ako le mogoče. Vsi ste dobrodošli. Odbor pa se bo potrudil s svojimi pomočniki vred, da bo vse zadovoljil. — **Rudolf Potočnik.**

## Nemci na Hrvatskem zastopani v občinskih odborih

Pri zadnjih občinskih volitvah na Hrvatskem so dobili Nemci 177 mandatov. V dveh občinah so zmagali skupno z Madžari.

## IZ UPRAVNIŠTVA

**Ste prejeli obvestilo, da vam je naročnina potekla? Prosimo, ne odlašajte z obnovo iste. S tem boste pomagali sebi z rednim prejemanjem lista, upravi pa, da bo mogla redno kriti svoje obveznosti.**

**Proletarec ne prejema nikakih subvencij, zato mu je v največjo pomoč, ako naročnino redno obnovite.**

**Kako pa z vašim sosedom, znancem, prijateljem ste mu že kdaj priporočali, da se naj tudi on naroči na Proletarca? Ako ne, poskusite!**

## NAČRT NACIJEV ZA OBLAST NAD EVROPO SE URESNIČUJE

(Nadaljevanje s 1. strani.)

uspeh. Toda računati, da bi mogla sama premagati vso Evropo, to je špekulacija, milo rečeno. Veliko bolj možno je, da zmagajo v angleški politiki tisti elementi, ki so za sporazum s Hitlerjem. Ako pridejo na površje, dobi tudi Anglija fašistični režim svoje vrste, ki bo "sodeloval" z nemškim po željah iz Berlina.

### Nacijska "evropska unija"

Nemški propagandisti tej "peti koloni" v Angliji pridno pomagajo. Pravijo, da če se Anglija poda sedaj, jo je Nemčija pripravljena sprejeti v zvezo za skupno kontrolo nad svetom, pod pogojem, da prizna Nemčiji vso pravico preurediti Evropo po svojem načrtu. In ta načrt je kajpada drugačen kot načrti onih, ki so že leta in leta propagirali unijo evropskih dežel za svobodno sodelovanje druga z drugo v prid vseh. Hitlerjeva "Panevropa" je uredba, v kateri odločuje brezobzirni režim in njegove ukaze in naredbe pa uveljavlja žandar.

### Kaj je vloga Rusije?

V tej nacijski Panevropi je tudi Italija izgubila svojo individualnost, ima pa jo še Rusija. Ta si v sedanji situaciji pomaga z enakimi načini, kakor Nemčija. In večina novinarjev je mnenja, da si Rusija pomaga z odobritvijo Nemčije.

Ruska poteza za osvojitev Besarabije je bila izvršena tako skrbno, da niso bili interesi Nemčije v Romuniji čisto nič prizadeti. Trdijo celo, da Rusija pomaga varovati v prid Nemčije romunska oljna polja, od katerih je nemška armada v sedanji vojni najbolj odvisna. Dalje, da je Rusija pri volji zalagati Nemčijo in Italijo z oljem kolikor največ ji bo to mogoče.

Kakor je bilo že dolgo pričakovati, je ruski pritisk sedaj usmerjen na Turčijo. In tudi v tem slučaju izgleda, da to vrši z odobritvijo Berlina in Rima.

Nemška vlada predobro ve, da doker ne opravi še z Anglijo, ji je prijateljstvo z Rusijo potrebno. Toda kaj potem? V Moskvi se s tem vprašanjem gotovo ukvarjajo. Kajti ko Hitler postane gospodar Evrope in se iznebi v nji še angleške nevarnosti, se bo nedvomno ozrl spet proti vzhodu. Svojim željam po Ukrajini in gospodstvu nad Črnim morjem ter nad Balkanom se še ni odpovedal. Rusija si skuša vsled tega svojo pozicijo utrditi. Bodoči razvoj pa bo pokazal, ali bi bilo za Rusijo boljše, ako se bi lani rajše zvezala s Francijo in Anglijo kakor pa s Hitlerjem. Sedaj vemo le, da je bila tista poteza vladarja v Kremlinu pogubna za vse dežele, ki so vsled nje prišle zlahka nacijem v pest in ob enem silovita opora Hitlerju za razširjenje nemškega "življenskega prostora". Za to vlogo pa je dobila baltiške dežele. Besarabijo, kos Finske in morda se ji posreči dobiti tudi Turčijo pod svoje območje.

Ako je v Hitlerjevi glavi skrita misel, da bo Nemčija Rusiji enkrat vse te njene pridobitve vzela in še Ukrajino povrhu, bo to vojna, o kateri razni takozvani veščaki trdijo, da se ne bo končala z zmago Sovjetske Unije. Ampak tudi veščaki v takih slučajih ne morejo drugega kakor ugibati. Danes se ve le, da Hitler in Stalin še zmerom skupaj delujeta.

# Načrt za reorganiziranje JSZ, sprejet na XII. rednem zboru 6. julija v Clevelandu

**Na XII. zboru JSZ na seji 6. julija je bilo sklenjeno, da mora biti predlog zbora glede reorganizacije naše Zveze s sprejetim načrtom vred predložen članstvu v razpravo in na referendum. Oboje naj se izvrši v teku treh mesecev. Z datumom te številke je načrt predložen v razpravo. Glasovnice bodo klubom pravočasno poslane.**

### I. PROGRAM J. S. Z.

Jugoslovanska socialistična zveza deluje v sledeče namene:

1.) Organizirati naše ljudstvo politično in industrialno za sodelovanje z drugimi sorodnimi organizacijami v prid izboljšanja življenskih razmer onih, ki ustvarjajo bogastva. To vključuje:

a) zadostno preskrbo njihovih otrok,
b) preskrbo v slučajih onemoglosti za delo, v boleznih, v nezgodah in na starost.

2.) Navajati naše delavce v zanimanje za unije in jih usposobljati za aktivnosti v njih.

3.) Propagirati načelo solidarnosti na delavskem političnem, industrialnem in zadružnem polju.

4.) Delovati za enotno unijsko gibanje na temelju organiziranja delavcev po industrijah namesto po poklicih in strokah, v kolikor in kjer je to praktično in izvedljivo in pri tem naglašati geslo, "vsi za enega, eden za vse!"

5.) Pomagati k graditvi skupne politične stranke delavcev in farmarjev, ki bi se borila za njihove koristi, za ohranitev civilnih svobodščin in jih utrjevala ob enem, in ki bi se izrekla, da je njen glavni smoter zgraditev nove družbe s temeljem demokratičnega socializma.

6.) Podpirati mednarodno delavstvo vsepovsod v njegovih naporih in borbah proti fašizmu in totalitarnim režimom vseh vrst, proti reakciji v demokratičnih deželah in zoper izkoriščanje kjerkoli.

7.) Boriti se proti diktaturam, neglede na njihove označbe, ako so trajne narave in je v njih naglašanje demokracije le slepilo.

8.) Sodelovati s socialistično stranko Zedinjenih držav in z drugimi sorodnimi organizacijami na polju samostojne delavske-farmarske politične akcije v prid zahtev in programa, ki vodi v sistem demokratične kolektivne uredbe.

9.) Glede veljavnosti sodelovanja odločuje skupni zbor JSZ, ali pa članstvo s splošnim glasovanjem.

10.) Pomagati v propagiranju zadružništva delavcev in farmarjev.

11.) V volilnih kampanjah pomagati socialistični stranki in drugim sorodnim organizacijam za njihove kandidate in za program, zapopaden v prej označenih določbah.

12.) Pomagati k obnovitvi internacionale demokratičnega socialističnega delavstva in mu nuditi pomoč kjerkoli je pogaženo ali zatirano.

### NAŠE OŽJE NALOGE

13.) Jačanje že obstoječih klubov in ustanavljanje novih, kjer jih še ni.

Dalje:

14.) za boj proti nazadnjaštvu in političnemu šarlatanstvu, pa naj se pojavija v kakršnikoli obliki; in:

a) proti zavajalcem, ki slepomišijo pod masko radikalizma;
b) za sodelovanje naših članov v podpornih organizacijah v prid njihovih splošnih koristi in resničnega bratstva;
c) negovanje prosvetnih aktivnosti pod pokroviteljstvom Prosvetne matice;
d) širiti kolikor največ mogoče predvsem naše glasilo Proletarca, Ameriški družinski koledar, Majski Glas ter knjige in druge liste, ki služijo delovnemu ljudstvu;
e) vzgajati našo mladino za konstruktivno delavsko gibanje v smislu socialističnih načel;
f) ščititi tujerodne delavce pred šikanami histeričnega patriotizma in pred krivičnimi zakoni.

### II. DELOKROG

1.) Delokrog Jugoslovanske socialistične zveze so slovenske naselbine in v kolikor mogoče tudi hrvatske in srbske. Dalje se naše delavstvo navaja, da deluje po svojih močeh in priložnostih v splošnem povsod, kjer morejo kaj koristiti za program J. S. Z.

### III. LOKALNE ORGANIZACIJE

1.) JSZ ima za izvrševanje svojih aktivnosti lokalne postojanke, ki so označevane po številkah. Klubi smejo imeti poleg teh še posebne označbe. (Na primer: klub Naprej, Delavski klub, Izobraževalni klub, klub slovenskih naprednih delavcev itd.) Vsako tako ime mora končnoveljavno odobriti eksekutiva.

2.) V klube se sprejme vsakega, ki se obveže izpolnjevati naš program.

### IV. ČLANARINA

1.) Vsak zaposlen član plačuje Zvezi mesečno 25c članarine, ki se deli: 15c za njene splošne potrebe, in 10c v konvenčni sklad.

2.) Dualni člani, to je, mož in žena, plačata 5c več, ali skupno 30c na mesec.

3.) Brezposelni, bolniki, hišne gospodinje in drugi brez rednih dohodkov plačajo Zvezi po 5c na mesec.

4.) Najvišja članarina za posameznika, ki jo prispevn Zvezi, je torej 25c, za dualne člane 30c, in za druge v prej navedeni točki pa 5c na mesec. Klubi smejo k tem dodati svoj asesment, ki pa skupno z Zvezinim ne sme presegati vsoto 40c na mesec. (Opomba: Članarina po tem osnutku je v primeri s prejšnjo v splošnem znižana za 15c na mesec, v veri, da se bo z novo kampanjo dobilo dovolj nadaljnih članov in s tem zvišalo dohodke, kajti glavni namen mora biti oboje: To je, več novih članov in s tem več gmotnih sredstev za Zvezine aktivnosti.)

5.) Posamezni člani (members at large) plačajo Zvezi $1 na leto članarine.

Sprejema se jih v naselbinah, kjer ni klubov.

### V. ODSEKI KLUBOV (MLADINSKI KROŽKI)

1.) Klubi JSZ vzdržujejo razne odseke prosvetnega značaja, kot pevske in dramske zbore, in mladinske. Slednji se lahko dele v dva odseka:

a) odsek dorašćajoče mladine do 14. leta, in
b) v odsek mladine od 14. leta naprej.

### VI. ODBOR JSZ

1.) Izvršni odbor JSZ ima pet članov in njen nadzorni odbor tri. Dolžnost vseh teh osmih (in glavnega tajnika) je obdržavati najmanj eno sejo na mesec.

2.) Dalje izvoli članstvo na splošnem glasovanju širši odbor JSZ petih članov, ki pa morajo biti vsi izven čikaškega okrožja. Teh pet se udeleži zborovanja letne seje JSZ in Prosvetne matice.

### PROSVETNA MATICA

3.) V odbor Prosvetne matice se izvoli pet članov, izmed katerih imajo biti trije iz čikaškega okrožja v svrho udeleževanja rednih mesečnih sej odbora JSZ. Dva pa naj se izvoli iz drugih krajev, ki se udeležita le letne seje.

4.) Glavni tajnik JSZ je ob enem tajnik Prosvetne matice. Skupni odbor lahko izvoli za Prosvetno matico pomožnega tajnika. Glavni tajnik sklicuje seje obeh odborov in skupne seje ter jim poroča o stanju in delu obeh ustanov.

5.) V važnih zadevah se sporoči vnanjim članom odbora JSZ in Prosvetne matice predlog ali vprašanje pismeno, da o njemu izrazijo svoje mnenje in glasujejo.

6.) Naloga posameznih funkcionarjev JSZ in Prosvetne matice ter odbora v celoti je obveščati članstvo in pridružene skupine o vseh svojih sklepih; dalje je naloga skupnega odbora izdajati na članstvo in javnost proglase, kadar nastane tak položaj, da je to potrebno.

(Vse ostale točke v pravilih JSZ in Prosvetne matice bo v slučaju reorganizacije potrebno usoglasiti z novimi določbami.)

---

**Za gornji načrt, ki ga je predložil Frank Zaitz, so glasovali sledeči delegati klubov JSZ:**

**Filip Godina** in **Kristina Turpin**, delegata kluba št. 1, Chicago, Ill.
**Anton Udovich**, delegat kluba št. 3, Oglesby, Illinois.
**Andrew Vidrich**, delegat kluba št. 5, Conemaugh, Pa.
**Joseph Snoy**, delegat kluba št. 11, Bridgeport, Ohio.
**Frank Pustovrh**, delegat kluba št. 13, Sygan, Pa.
**Frank Križnik**, delegat kluba št. 19, Burgettstown, Pa.
**Anton Shular**, delegat kluba št. 21, Arma, Kan.
**Joseph Lever**, delegat kluba št. 28, Cleveland, Ohio.
**Joseph Ovca**, delegat kluba št. 47, Springfield, Illinois.
**Andrew Božič**, delegat kluba št. 49, Cleveland, Ohio.
**Julia Menton**, delegatinja kluba št. 114, Detroit, Mich.
**Jennie Jerala**, delegatinja kluba št. 175, Moon Run, Pa.
**Anton Nagode**, delegat kluba št. 222, Girard, Ohio.
**Lawrence Selak**, delegat kluba št. 228, Pursglove, W. Va.

**DELEGATI KONFERENC**

**Jacob Ambrozich**, delegat Konference JSZ in P. M. za zapadno Penno.

**DELEGATI DRUGIH ORGANIZACIJ**

**Ivan Jontez**, delegat dr. št. 53 SNPJ, Cleveland, Ohio.
**Rudolph Potočnik**, delegat dr. št. 121 SNPJ, Detroit, Mich.
**Anton Jankovich**, delegat dr. št. 147 SNPJ, Cleveland, Ohio.
**Alice Artach**, delegatinja dr. št. 559 SNPJ, Chicago, Ill.
**Mary Fradel**, delegatinja dr. št. 725 SNPJ, Latrobe, Pa.
**John Terčelj**, delegat fed. SNPJ, zap. Penna.
**Theresa Gorjanc**, delegatinja krožka št. 1 Progresivnih Slovenk, Cleveland, O.
**Anna Pogorelec**, delegatinja soc. pevskega zbora "Sava", Chicago, Ill.

**REFERENTI**

**Frank Česen**, Cleveland, Ohio.
**Math. Petrovich**, Cleveland, Ohio.
**John Rak**, Johnstown, Pa.
**Ethin Kristan**, Grand Haven, Mich.
**Josephine Turk**, Cleveland, Ohio.
**Fred A. Vider**, Chicago, Ill.
**Anton Zaitz**, Chicago, Ill.

**ČLANI ODBOROV JSZ**

**Frank Zaitz**, Chicago, Ill.
**Angela Zaitz**, Chicago, Ill.
**Joseph Drasler**, Chicago, Ill
**Chas. Pogorelec**, Chicago, Ill.
Za ta načrt je glasovalo 35 članov zbora.

**Za načrt Antona Gardna (priobčen v Proletarcu dne 3. julija in razdeljen na zboru vsem delegatom) so glasovali sledeči:**

**DELEGATI KLUBOV JSZ**

**Andrew Turkman**, delegat kluba št. 27, Cleveland, Ohio.
**Kristina Podjavoršek**, delegatinja kluba št. 37, Milwaukee, Wis.
**Jacob Mesec**, delegat kluba št. 45, Waukegan, Illinois.
**John Chesnik**, delegat kluba št. 118, Canonsburg, Pa.
**Mary Musich**, delegatinja kluba št. 180, West Allis, Wis.

**DELEGATI KONFERENC**

**Louis Zorko**, delegat Konference JSZ in P. M. za severo-vzhodni Ohio.
**Leonard Alpner**, delegat Konference za Wisconsin in severni Illinois.

**EDLEGATI DRUGIH ORGANIZACIJ**

**Mary Shuler**, delegatinja dr. št. 192 SNPJ, Milwaukee, Wis.
**Andrew Božič**, delegat dr. št. 312 SNPJ, Cleveland, Ohio.
**Sophie Pakiž**, delegatinja soc. pevskega zbora "Zarja", Cleveland, Ohio.

**REFERENTI**

**Milan Medvešek**, Cleveland, Ohio.

**ČLANI ODBORA JSZ**

**Donald J. Lotrich**, Chicago, Ill.
**Frank S. Tauchar**, Chicago, Ill.
**Anton Garden**, Chicago, Ill.

**Josephine Slapnik** glasovala za Gardnov predlog. Ker zapisnika še nimamo, za imenik delegatov pa ni bila pravočasno priglašena, urednik ne ve, katero organizacijo je zastopala. To bo popravljeno, ko izide zapisnik.

Vsega skupaj je glasovalo za načrt Antona Gardna 15 članov zbora.

**Joseph Jauch**, Cleveland, ki je bil na zboru referent o letošnji konveniciji S. P., je glasoval z "nazoč", torej ne za prvi ne za drugi predlog.

# Razprava o reorganiziranju J. S. Z.

## Problem, o katerem se minuli zbor JSZ ni mogel zediniti

Za bodočnost naše zveze in za delo sedaj bi bilo boljše, če bi bil minuli zbor rešil vprašanje reorganizacije našega pokreta sam, ker ga imamo pač že dolgo pred seboj. A na drugi strani so bili pomisleki, da članstvo o stvari ni še dovolj poučeno in vsled tega se ne sme hiteti. Naj se torej še razpravlja in nato glasuje. Tri mesece je zbor določil v ta namen.

Ta sklep je bil morda koristen, lahko pa pomeni le zaslačevanje in vztrajanje v negotovosti. To svojstvo demokracije ni vselej dobro, kajti v resnih časih, kakor so danes, bi bilo boljše vedeti, pri čem smo in delati za gotov program, za določene smernice, nego uporabljati mesec za mesecem, leto za letom dragoceni čas z razpravljanjem o problemu, o katerem vsi že dolgo vemo, da je pred nami in potrebuje rešitve.

To, če kdo reče, da hočemo proč od stranke, ali, da zatajujemo socializem, ali da zapuščamo tabor, v kateremu smo bili toliko let, lahko očitajoče zveni, ampak dejstev prav nič ne spremeni.

Načrt, ki ga je prošli zbor odobril z veliko večino, ne spreminja naše zveze v nesocialistično organizacijo, pač pa daje možnost vsem delati bolj učinkovito za namene, radi katerih JSZ obstoji.

Načrt nikjer ne pravi, da nehamo biti socialisti, pač pa, da ne bomo več privesek nobene male stranke ali sekte. Sedaj obstoje v tej deželi že tri stranke s socialističnim imenom. Izmed njih ima A. socialistična stranka vsled svoje sijajne prošlosti še zmerom ugled, ki pa bo pojenjal, če se vodstvu kmalu ne posreči iti iz sekte spet v organizacijo, v kakršni bo mesto za vse socialiste, ki so pripravljeni delati zanjo, kakor so v prošlosti.

Sentimentalni razlogi v resnih časih tudi ne bi smeli držati. Saj je nam vsem hudo, ki smo bili kdaj aktivni v pokretu, če danes vidimo, koliko dela, koliko energij je bilo zapravljenih za politično delo pod imenom socialistične stranke, ne da bi se mogli ponašati z uspehi.

Na zboru sprejeti načrt urgira vsakega, da sodeluje s soc. stranko in JSZ se v njemu enako obvezuje, z določbo, da ne bo vezana le nanjo, nego bo imela pravico in moč delati z vsako skupino, ki bo imela našemu sličen program.

Ako se med tem socialistična stranke reorganizira in ojača, da bo spet zmožna vršiti politične boje kakor nekoč, bo to radostilo člane JSZ prav tako kakor druge sodruge. Toda imeti stranko v večini držav zgolj na papirju, to v državi s 140 milijoni prebivalcev, med katerimi je do 40,000,000 delavcev, nikakor ne gre.

Imeti organično vez s takô stranko, oziroma biti njen del, pomeni živeti z njo vred v enakem mrtvilu in se gibati zgolj v sekti.

Na zboru je bilo rečenih nekaj ostrih tudi na račun njene izolacijske politike, ki socialistični stranki tako velike dežele, kakor je ta, nikakor ne pristoja. Resolucija, ki ugotavlja, da je vseeno, kdo zmaga v sedanje vojni in ki odreka državam, ali državi, v kateri je tudi delavstvo v borbi na življenje in smrt z nacizmom, celo materijalno pomoč Zed. držav, je skrajno nepremišljena in neodgovorna, ako hočem rabiti milo besedo. Kajti da-li je kaj razlike ali ne, so vendar jasno pokazati dogodki poslednjih tednov vsled zmage Nemčije nad Francijo, Belgijo, Nizozemsko, Norveško itd.

Velika delavska stranka z odgovornim vodstvom bi se brzkone takih zmot ogibala. Ampak S. P. ni taka stranka. Vrh tega se v mednarodnih vprašanjih peča le s kritiziranjem delavskega gibanja v Evropi, dasi je slednje imelo veliko pokazati, dočim smo tukaj svoje postojanke izgubljali brez fašistične vihre.

Kako si celo socialisti v Wisconsinu, ki so imeli politično največ moči, skušajo pomagati pri svojemu delu z reorganizacijo, je pokazala zadnja konferenca njihove Farmarske-delavske progresivne federacije, kateri so dali spet novo ime—Progressive Party Federation. Sami med seboj pa so na svoji konferenci izrazili, da se ne strinjajo z omenjeno strankino resolucijo.

Vsaka organizacija ima svoje probleme in komur je kaj zanjo, ji bo pomagal iz težav, namesto deloval, da ostane in shira v njih.

Člani zbora, ki so se izrekli za Gardnov načrt, so mislili dobro. Ampak če bi bil sprejet, bi pomenilo toliko kakor ostati pri starem, ker predvideva le, da se poleg sedanje organske oblike naše zveze lahko ustanovi, kjer to žele, še posebne klube Prosvetne matice, kateri ne bi bili ob enem klubi soc. stranke. Ta politična dualnost nam ne bi pomagala.

Pomagati more le načrt—ako hočemo skupno delati zanj, kakršnega je večina delegacije na zboru sprejela in to ne tjavendan nego po dolgi razpravi, ki se vrši,več ali manj v naših vrstah že nad štiri leta. In zase sem uverjen, da bi bilo za naš pokret res veliko boljše, če bi ga sprejeli že na XI. nego šele štiri leta pozneje na XII. zboru.—**F. Z.**

## Frank Barbič pravi:

**Cleveland, O.** — Odžagati se hoče vejo od debla, to je, da se vejo, ki jo nazivamo naša federacija, odlomi od debla soc. stranke. Pravijo, da bi potem manje plačevali. In da bi dobili več članov, ker bi bili nekakšen "prosvetaški klub" ali kar si že bodi. Da bi bili, in da ne bi bili socialisti, da bi bili in pridigali za združenje, a sami pa se bi odstranili iz združenja. Da smo za nauk Karla Marksa, "delavci vseh dežel, združite se!" a v praksi se to nam ne zdi umestno, ker so Amerikanci prepočasni, nam Slovencem, ki pa znamo, da naši rojaki kar drve v naše klube, se pa neumno vidi podpirati nekaj, kar gre po poljevo. Torej pojdimo sami zase in se odklopimo.

Če bo naš rojak manj plačeval bo rajše zraven prišel, pravi ongav sodrug. Nima, da bi plačeval, pravi, ker je brezposeln, ali pa dela le par dni v tednu. In če je v stranki, se mora izražati, da je socialist, kar pa je nevarno v sedanjih časih. Ongav sodrug je "full of prunes"! Čeprav nima naša stranka več 23,000 nego le do tri tisoč, je še vedno socialistična. Na njene principe se mora socialist opirati, če hoče preobrat iz kapitalističnega v socialistični ekonomski sistem. Kaj pa bo kot prosvetaš obljubil novemu kandidatu v prosvetaški klub? Inteligentnost, kulturo, izobrazbo za mili naš narod? Kaj pa želodec? Ta naj strada, saj je vajen! Daj brezposelnih kulturo, pa bodo siti. In kaj boš brezposelnemu priporočal na volilni dan? Mr. New deal, kot to delata v Clevelandu Vatro Griil in Louis Jartz? Ali pa demokratski klub Vehovčeve-Rožancove 32. warde? Mi bomo in ne bomo politikaši. Ali ne bi bilo veliko boljše pristopiti se Moški zvezi, ki je podobna Ženski zvezi? Čemu ne bi vprašali načelnico Prislandovo, morda bi dala dober nasvet?

Sodrug, ki misli ostati, bo ostal. Ako ne more plačevati redne vsote in je brezposeln, dobi izjemno znamko. Torej izgovor o previsokih prispevkih ne drži. Vemo, da se dajo znižati ker smo to prakticirali tisti, ki razumemo to stvar.

Kaj pa kultura naših iger? Tale kultura se stara kakor se naši voditelji in mi. Tiste igre iz starokrajskega kmečkega življenja bi lahko položili v rakev kakor sami sebe. Če nimamo dajati na oder kaj boljšega, kar bi res privabilo ljudstvo skupaj, je boljše, da damo tiste igre tja, kamor pošiljajo uredniki njim nezaželjene dopise—v koš! Opere! Oh, da! Imamo jih. Manjka pa opernih igralcev, četudi smo dobili sem Glasbeno matico. Kar bomo morali s Charlijem poskusiti, so filmske igre, da jih bomo kazali našim po Ameriki, pa bomo pridobivali članstvo v naš prosvetaški klub!

Priporočali so nam simfoni orkester. Res je lepo poslušati simfoni, ali prakticirati je težko zastonj. Če pa daš na koncertu bas čelo na oder in ko boš drgnil overturo 10 minut in se mučil, da ti bo pot kapala s čela, bo rekel ongav sodrug Janez: "Ja kaj hudiča pa tako dovgo žaga! Sem že zaspav, se zbudil, a on še vedno žaga!

Če jih pa pokličeš za ples, bo djala ongava mama: "Saj ne znajo 'špilat'!" In Mici bo potrdila: "Saj rejs ne."

To je vaša kultura? Ja, kdaj nas pa boste izobrazili? Saj se izobrazujete že 20 let, pa smo tam ko prej. Kaj je to zaena zver, izobrazba? Kako se prične in kje neha? Čitam vašo literaturo, ki nam jo servirate, pa sem vedno enak koštrun. In vi mesto da nas bi vodili naprej nam kažete sedaj pot nazaj.

Vaš rojak ne bo pristopil, če ga kličete, pa tudi če mu ponudite vstopnino zastonj.

Mi vemo in poznamo ljudi. Sedaj se pravi, kaj je v Collinwoodu. Vemo kaj je in koliko jih bo dobrih. Dobiš jih en čas, pa spet gredo. Že dobe vzrok. Glavni je, da socialist mora delati, mora biti aktiven, ker na pol mrtev spomenik ni nič. Deset delovnih sodrugov lahko stori več kot sto napol mrtvih.

Če se boste držali gesla, "delavci združite se," ste socialisti in ste bili. Ako ne, niste nikdar bili. Pokažite, vse ii zato, da ostanete pod rdeče "marelo", ali se bomo skrili pod rmeno? Ne mi!

Nikar se ne bojte sprememb. Naj vas nikdo ne ustraši, če se bodo postave poostrile ali če bo vojna. Naučite pa se previdnosti kaj smete in kaj ne. To je glavno za nas vse.

—**Frank Barbič.**

## NEKAJ TEGA IN NEKAJ ONEGA

**Milwaukee, Wis.** — Zaitzov potopis, ki je izhajal v Proletarcu pod naslovom 'Preko Atlantika po 31. letih" je dokončan. Človek bi želel, da bi ga še ne bilo konec in vse priznanje gre spretnemu opisovalcu in nepristranskemu in natančnemu opazovalcu Zaitzu, ker potopis je bil poučen, informativen in še zabaven povrhu. Te tri lastnosti je namreč sila težko spraviti v eno samo celoto — toda Frank je napravil zares "good job". Zelo nerad hvalim — toda tu je hvala na mestu!

Da pa ne bom kar hvalil, naj mi naš mlečni governer milostno dovoli, da se zopet obregnem obenj! "Heil the Just", tako ga njegovi pristaši imenujejo, se je zadnji čas začel posluževati taktike milwauškega župana Zeidlerja. Volitve so namreč pred durmi in treba bo loviti kaline! Za tak lov pa menda ni nič boljšega ko preiskušen Zeidlerjev recept — petje. Možakar je pričel "peti". Prošli teden je ta dični governer na nekem banketu meninič tebinič kar na lepem zakrulil — pardon poskušal je zapeti pesem, ki se imenuje "God Bless America". Poredni kritiki so rekli, da Heil s svojim goločanjem ni nič kaj časti delal tisti pesmi; toda le potrpimo, to je bil šele začetek. Sam vrag vedi, kaj nam bo možakar še zapel predno ga Wisconsin bačne z governerskega stolčka.

Ker sem že pri Heilu naj še omenim, da je Heil povabil republikanskega predsedniškega kandidata Willkieja k nam v Wisconsin na počitnice. Bratec bratca vabi . . . Da-li bosta governer in župan Zeidler Willkieja učila, kako se pri kozarcu wisconsinskega mleka poje, ne vem, vem pa, da Heil delavskih prijateljev ne vabi v našo državo . . .

Iz governerjevega urada je izšel ukaz, ki veleva vodstvu wisconsinske državne univerze, da zabrani vstop v univerzo takim študentom, ki so radikalnih nazorov. Tak ukaz od strani domišljavega "palitišna" pametnega človeka ne preseneti; toda vsi svetci naj pomagajo vedi in znanosti, kadar jo rokovnjači kontroliraljo . . .

Da bom pa vesten poročevalec, naj še omenim dva piknika, ki sta se vršila v nedeljo dne 30. junija. Socialistična stranka je imela svoj piknik v Barns Grove, JPZ Sloga pa v Arcadian Inn. Oba sta imela obilno udeležbo. Na prvem je govoril predsedniški kandidat socialistične stranke Norman Thomas in več tisočglava množica je z zanimanjem in navdušenjem sledila govorniku. Na Sloginem pikniku je držal spč in seveda tudi eno zažingal župan Zeidler. Zeidlerja nisem slišal, toda tisti, ki so ga poslušali, so mi povedali, da je še precej čedno zapel . . .

Še par besedi o pikniku federacije društev Slovenske narodne podporne jednote. Vršil se bo pri jezeru Denoon in sicer 28. julija. Governer in župan ne bosta na tem pikniku ne govorila in ne pela — zabava bo torej izvrstna! **France Puncer.**

## Prireditev treh društev SNPJ v Waukeganu

**Waukegan, Ill.** — Kakor je bilo že poročano, se bo vršil piknik vseh treh društev SNPJ v Foos parku v No. Chicagu v nedeljo 14. julija.

Vršile se bodo razne zabavne igre. Med temi bosta igrala mehko žogo društva Litle Fort, Waukegan in Pionirji iz Chicaga.

Kakor se sliši, bodo tudi magarci igrali žogo na našem pikniku. Magarci so oslovske rase. Od kdaj so magarci dobili čast, da igrajo žogo, ne vem. Amerikanci so res iznajdljivi, ako se gre za business. Kakorkoli že. To pot bodo prišli na naš piknik in videli bomo česa so zmožni.

Omeniti moram, da je Foss Park eden najlepših parkov v naši okolici. Pride se lahko na piknik peš, ker je blizu, ali pa s cestno železnico. Tisti, ki se radi kopajo, bodo imeli tudi to ugodnost, ker je prostor tik jezera Michigan.

Odbor uljudno vabi vse člane in druge rojake.

**M. Judnich.**

**Dr. John J. Zavertnik**
PHYSICIAN AND SURGEON
OFFICE HOURS:
2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily
At 3724 W. 26th Street
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd
4:30—6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 1100
Wednesday and Sunday by appointments only
Residence Tel.: Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

Palandech's Yugoslav-American Radio Broadcast
every Saturday, 3 to 4 P. M.
Station WHIP, 1480 kilocycles.
(First Station on your dial.)

**BARETINCIC & SON**
POGREBNI ZAVOD
Tel. 1475
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

PRISTOPAJTE K
SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI
NAROČITE SI DNEVNIK
"PROSVETA"
Stane za celo leto $6.00, pol leta $3.00
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

A Yugoslav Weekly Devoted to the Interest of the Workers

OFFICIAL ORGAN OF Yugoslav Federation S. P.

# PROLETAREC

EDUCATION ORGANIZATION CO-OPERATIVE COMMONWEALTH

NO. 1713 Published Weekly at 2301 So. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL., July 10, 1940. VOL. XXXV.

## REFERENDUM VOTE WILL DECIDE

**What everyone expected to be the biggest issue on the floor of the Convention—reorganization of our Federation and our future affiliation with the national Socialist Party—turned out to be just that. For almost an entire day the more than 80 delegates assembled debated the issue pro and con, deciding finally by a 36 to 15 vote to disaffiliate from the national organization and devote our energies entirely to building our Federation and its publications.**

**The decision, however is not final, and will be decided by a national referendum vote of the Federation's membership.**

**Two reorganization plans were presented to the Convention. One by comrade Frank Zaitz and the other by comrade Anton Garden. One proposing that we stay with the Party and the other that we become an independent labor and socialist organization, working in close cooperation with the Socialist Party as at present and with any national movement among the workers in which it will be possible for labor and socialist groups to work together.**

**After much debating as to what plan of action will be best to revive our movement, which has suffered a very serious drop in activity in the past four years, an overwhelming majority voted for reorganization on a basis through which labor clubs will be organized in all those sections in which we once had strong JSF branches. A lower dues paying system will be used in which every member will pay monthly dues of 25c, which will be divided as follows: 15c to the Federation for general expense, and 10c into a convention fund. Unemployed members and others without regular income will pay 5c per month. Dual members (husband and wife) will pay 30c per month. Branches will be entitled to levy their own assessment, to cover operating expenses. In no instance will the total dues paid by any member be more than 40c. At present dual members pay 55c per month.**

**Many who at first viewed this as a too drastic step, taken at a critical period in our Federation as well as in the national organization. changed their opinion after listening to reports of the Federaton's secretary, which made it quite understandable that reorganization, rebuilding, and regaining ground lost in recent years is our only hope of survival.**

**A point has been reached where such a decision could no longer be delayed. In a period when clerical and reactionary forces are extremely active among our people, lethargy and indifference among us is least to be desired. More than thirty-five years of political and educational work, during which our publications were established, comes into consideration; and perpetuating this among Jugoslavs in America rather than see so much effort, embodying so many sacrifices, drift away into nothingness, is the main reason for reorganizing our forces for closer work among our nationality.**

**Much more will be heard about the reorganizational plan accepted by the Convention. The referendum voting will get underway soon. Strength of the minority group, which is also the opposition group, is not a negligible factor. It is greatly to be desired that in discussion and debating of the plan, at Branch meetings and through the columns of our publications, during the next three months, the opposition will realize the full significance of the Convention's vote and go along on the new plan rather than become inactive, or even hinder our progress by throwing monkey-wrenches into the wheels of the new set-up.**

**A period of three months has been allowed for the referendum voting.**

**Resolutions on war, labor unity, fraternals and cooperatives were passed by the Convention and the go ahead signal was given for a national campaign to boast our sustaining fund to the point of wiping out debts, dispelling worries about the future, and, as soon as possible, enlarge our paper back to its former size of eight pages again.**

## REPUBLICAN CONVENTION "BLAH"

To Americans who like inspiring words and pretty phrases, the convention of the Republican Party, in Philadelphia three weeks ago, leaves little to be desired. But to those of us who are looking for a program for the end of unemployment, security at home and abroad and the liberation of workers from the domination of owners, the G. O. P. conclave is extremely disappointing.

It is not enough to talk about "liberty"; we must define liberty in terms which will fill a nation whose wealth of labor-displacing machinery has made outcasts of a large section of the population. Socialists give that definition by offering a program of socialization which will make machines the slaves of men instead of their competitors.

It is not enough to talk about "peace" if the intention is to hang on to the same old game—the game which breeds rivalries for trade and leads to war. Socialists point the way to peace through an economy which does not function by producing surpluses for sale and private profit.

It is not enough to criticise Democrats when Republicans propose to play the same old game which has brought depression to the world and laid the foundation for fascism in Europe and New Dealism in this nation.

Like causes produce like results. We know what the Democrats have accomplished; as Mr. Hoover pointed out, they have succeeded only in stabilizing depression. But the Republicans will show no better results. The only hope for this nation is that we stop trying to "preserve our way of life" and adopt a new way—the way of Socialism.

Only by extending democracy to our economic life can democracy be preserved. Only by producing for the common good can collapse be avoided. Only by socializing the means whereby we live can we remain free men. And only Socialists propose that these things shall be done.

Reading Labor Advocate.

## Hoan Wins $20,000 Verdict in His Suit Against Milwaukee Journal

**Jury says Articles made Ex-Mayor Seem Guilty**

MILWAUKEE. — A circuit court jury of eight women and four men have awarded former Mayor Daniel W. Hoan $20,000 damages in his $100,000 libel suit against the Milwaukee Journal.

The jury, found that the Journal company, Publisher Harry J. Grant and Lawrence C. Ecklund, a Journal reporter, were "actuated by malice" in connection with articles printed Nov. 3 and 4, 1935.

**Libeled in Interview**

The suit charged that the Journal libeled Hoan Nov. 1935, in publishing an interview with Dr. Frederick W. Leighton, then mayor of Sheboygan Falls, in which the latter allegedly expressed the opinion that Hoan was responsible for bombing in Milwaukee, perpetuated by Idzy Rutkowski. A series of questions submitted to the jury by the court were answered unanimously in favor of the former mayor.

After verdict was announced Hoan said:

"I have been vindicated and of course I am happy. If the Journal had published a decent retraction, I would have been glad to drop suit."

## Fair Announces Names On American Common Wall of Honor

Louis Adamic, Michael Pupin, Millvoy Stoyan Stanoyevich and Nikola Tesla are among the Americans of Yugoslavish descent chosen for the American Common Wall of Honor at the New York World's Fair, according to a joint announcement made by Harvey W. Anderson, Director of the American Common and Edward J. Condon, assistant to the President of Sears, Roebuck and Co., donors of the Common to the Fair.

This Wall, which surrounds the Common, carries the names of great foreign-born Americans of 59 nationality groups. The considerations in the choice of persons to be honored were: contribution to America in an important field, foreign birth and subsequent American citizenship.

Louis Adamic was selected because of his contribution in the field of Literature; Michael Pupin, Science; Milivoy Stoyan Stanoyevich, Education; and Nikola Tesla, Science.

## Adamic's Article In July 6th Post

The July 6th issue of The Saturday Evening Post contains a story by Louis Adamic called "The Old Alien by the Kitchen Window." The issue is now on the newsstands.

## MONKEY VIEW OF EVOLUTION

The monkeys all gathered one day for to hear
A lecture on something that to them was queer.
One monkey got up and said,
"Listen to me—
No monkey gets drunk and goes on a spree.

"Now just look at man, that ignorant cuss,
He claims that he descended from us!
And then look at us," cried that mankey so bold,
"We are all free, then look at man's gold.

"We have no profit or interest to pay,
And gold has no value to us, anyway.
When we come to a fence we go right through
But just look at men and see what they do.

"Imagine, you monkeys," he cried very bold,
A-tearing down mountains for wee flakes of gold;
And suppose that we did it, following man's plan,
And then have it tell us what it tells man!

'We're not plumb fools, like man with his fence,
He descended from something that didn't have sense.
But just look at us, with our freedom and pride,
And it's proof to the world that man surely lied."

—A Worker.

German manufacturers have developed a new floor covering material resembling linoleum from an acetylene base that also is sound and heat insulating.

**Dost thou love life? Then do not squander time, for that is the stuff life is made of.—Franklin.**

Youth is a wonderful thing. Don't waste it driving a car recklessly.

Puerto Rico will offer rainbow trout fishing to tourists within the next two years. The fish were imported from Rocky mountain streams.

## Convention Highlights

**The Convention opened July 4 in the Slovene Workers' Home. Represented were 19 JSZ Branchs from 7 different states.**

**Four JSF District Conference organizations were also represented, with membership in five states.**

**Also 28 fraternal organizations and 14 cultural and other groups.**

**All together attending the Convention were over 80 delegates, speakers, and members of the various JSF Executive committees.**

**Among them were 17 woman delegates.**

**Our youth section was represented with 10 delegates and officers.**

**The Convention lasted 3 days and was in session for about 7 hours each day with an extended session Saturday evening.**

**Chairman for the first day was Anton Shular, Arma, Kansas. For the second day, Anton Zaitz, Chicago, and the last day, Math. Petrovich, Ceveland. Vice-chairmen for the first day were A. Bozic, Cleveland, and John Terchel Strabane, Pa. Second day, John Rak, Johnstown, Pa. and Louis Zorko, Cleveland. Third day, Leonard Alpner, Milwaukee, and Angela Zaitz, Chicago.**

**Norman Thomas addressed the Convention Friday afternoon and the large gathering that jammed the hall for the evening meeting.**

**A picture of the assembled delegates was taken Friday. Angela Zaitz photographed the youth delegates as well as the woman delegation. (Pictures of the delegation will be published in Proletarec.)**

**Resolutions were passed on war, fraternals, cooperatives and labor unity.**

**On the resolution committee were: Frank Cesen, Cleveland; Anton Garden, Chicago; Etbin Kristan, Grand Haven, Mich.; Milan Medveshek, Cleveland; and Frank Zaitz, Chicago.**

**Secretary of the convention was Charles Pogorelec, recording secretary, Ivan Jontez, Cleveland.**

**Fiftheen different subjects, covering all fields of our work, were on the Convention agenda. Due to lack of time a few of them had to be omitted and will be included in the Convention minutes which will be published as a separate section of Proletarec and sent to all organizations affiliated with the Educational Bureau.**

## Biography of Norman Thomas

The Socialist candidate for President, Norman Thomas, is one of the nation's distinguished leaders; almost his entire life has been spent in carrying on the fight of the lowly. As a thinker and writer, as a man of action, fighter for civil liberties and against every manifestation of class, racial and religious prejudice, he has won the respect and admiration of millions of Americans.

He was born in Marion, Ohio, November 20, 1884, the son of a Presbyterian minister of Welsh ancestry. One of his early memories is peddling the "Marion Star," the newspaper owned by Warren G. Harding. He carried through his plan to follow his father in the church and in 1904 was graduated from Princeton University.

His work for the next few years in the slum and tenement areas of New York City brought him an understanding of hunger and suffering in America. The World War and particularly America's entrance into the War made Thomas into an avowed Socialist, as one who condemned the war, he saw in the Socialist Party the only constructive opposition to militarism.

His ideals and his devotion soon brought him to leadership within the Socialist Party. Thomas now regards as the highest compliment he ever received the comment of Wilson's Post-Master General, Albert S. Burleson, that "Thomas is more insiduous than Debs!" He assumed editorhip of "The World Tomorrow," an anti-war magazine, and later the directorship of the League for Industrial Democracy. In 1924, he was nominated for the Governorship of New York, the first of a series of political campaigns which reached its climax in 1940 with his fourth campaign for the presidency of the United States.

Norman Thomas is best known as a champion of unpopular causes. He was assaulted in Jersey City for darwas assaulted in Jersey City and fought reactinaries throughout the country.

It was no secret that Thomas was determined not to run for President this year. But the outbreak of the European war evoked a "draft Thomas" movement in Socialist ranks which led to the unanimous nomination of Thomas by the Socialist convention in Washington, D. C., last April.

## THE MARCH OF LABOR

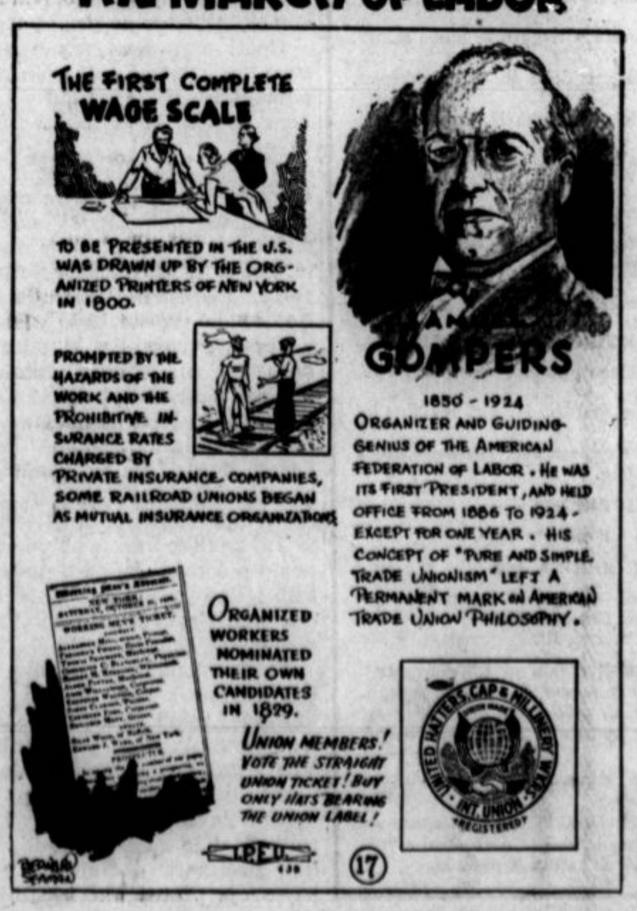


## Reynolds Leads Campaign To Hound Aliens

**By Vincent Rogers**

There are at least 39 bills, affecting alien residents and immigrants, awaiting action in Congress, a detailed study made by the Committee for Cultural Freedom reveals. The greater proportion of these are dangerous since a conservative administration could easily interpret the provisions of the proposed laws in a manner empowering the Federal government to deport thousands of refugees now legally in the United States.

Outstanding of the bills at present before the Senate (some of which have already been passed) are:

S. 668 (McKellar). Makes mandatory United States citizenship as a qualification for civil position or office.

S. 1182 (Reynolds). Provides for permissive military instruction for members of the C.C.C.

S. 1470 (McKellar). Provides for registration and fingerprinting of all aliens every six months and for deportation of all aliens not becoming citizens within five years after entry or after enactment of the act or for deportation for not registering as required

S. 2451 (Holman). Suspends all quota immigration into the United States for five years or until unemployed in the United States do not exceed three million.

S. 2830 (Stewart). Establishes an Alien Registration Board for registry of all aliens in the United States.

Senate Joint Resolution 54 (Capper). Proposes a Constitutional Amendment to exclude aliens in counting the whole number of persons in each state for apportionment of representatives.

In the House of Representatives there are:

H. R. 279 (Taylor). Provides for deportation of aliens who are members of organizations advocating overthrow of United States government by force or advocating the killing of officers of the United States government or of any other organized government, or advocating the overthrow of governments in non-Communist countries, and establishment of a 'proletarian dictatorship.' It also cuts quotas down to forty per cent of the 1924 provisions.

H. R. 280 (Taylor). Provides for deportation of certain classes of aliens including any alien who is a member of any association which advocates a change in the form of government of the United States, or "engages in any way in domestic political agitation."

H. R. 999 (Pace). Denies admittance into the United States to all immigrants and provides for deportation of all aliens.

H. R. 1650 (Dickstein). Denies U. S. citizenship to persons who believe in any form of government for United States contrary to that now existing.

H. R. 4006 (Boland). Appropriates $1,000,000 to deport aliens under 1918 law for exclusion and expulsion of aliens who are "members of the anarchistic and similar classes."

R. 4860 (Dempsey). Amends existing law to exclude or expel aliens advocating making of fundamental changes in the American form of government.

H. R. 4905 (Dies). Provides for cancellation of citizenship or deportation of naturalized citizens advocating discrimination against individuals or any religious creed.

H. R. 5455 (Flaherty). Makes it a criminal offense to advocate discrimination against individuals of any religious creed.

H. R. 7603 (Celler). Established right of groups (See H. R. 7604) to sue for damage incurred through defamatory matter sent through the mail.

H. R. 7604 (Celler). Provides penalty for sending matter defamatory of any religious, racial, national, fraternal, industrial, commercial, or labor group, through the mails.

H. R. 4907 (Dies). Provides for registration of every "Communist, Fascist, anti-racial, or anti-religious organization in the United States."

H. R. 4909 (Dies). Makes Communists and Fascists ineligle to hold government jobs.

H. R. 5138 (Smith of Virginia). Outlaws attempts to overthrow the Government of United States; requires licensing of civilian military organizations, makes unlawful attempts to interfere with the discipline of the Army and Navy; requires registration and fingerprinting of aliens; provides for "concentration camps for aliens in process of being deported."

H. R. 179 (Ford). Urges House WPA investigating committee to recommend laws to prohibit public aid to persons engaged in subversive activities, with special reference to the Workers' Alliance.

## INSURANCE COMPANIES ROLL IN CASH BUT DODGE TAXES

### Large and Wealthy Companies Contribute Nothing to the Support of the Federal Government

Money is rolling into the life insurance companies so fast that they do not know how to invest it, yet the largest and wealthiest of them has paid no income taxes for many years, Senator O'Mahoney's Monopoly Committee learned recently.

F. W. Ecker, vice president of the Metropolitan Life Insurance Company, testified that its assets grew from $3,000,000,000 in 1929 to $4,900,000,000 in 1938. In 1939 they surpassed the $5,000,000,000 assets of the "Bell Telephone Trust," making Metropolitan the largest corporation in the World.

These figures show that in the past ten years Metropolitan took in $2,000,000,000 more than it paid out, but Ecker admitted that Metropolitan has paid no Federal taxes on this income "in recent years."

In 1937, the last year for which figures are available, all life insurance companies together paid only $392,000 Federal income taxes, although they increased their assets by about $1,500,000,000.

**"Dodging" Made Easy**

O'Mahoney pointed out that it is both legal and easy for Metropolitan and other insurance companies to avoid Uncle Sam's tax, because the law allows them to make numerous "deductions" from their income when reporting it for tax purposes.

Another example of the fact that big corporations and wealthy men know how to avoid taxes that "little fellows" have to pay was recently revealed by O'Mahoney's probe. It showed that the "House of Morgan" made $4,000,000 profits in 1938, but paid not one cent to Federal income tax.

Ecker and other officials of such huge insurance companies as Metropolitan, Prudential, and Mutual of New York, testified that they cannot buy enough bonds, mortgages and other investments nowadays to profitably placethe billions of dollars which accumulate in their hands.

**Stedman Pessimistic**

John W. Stedman, vice president of Prudential, was particularly pessimistic about the chances for investment here at home, but said that after the war "capital from this country might flow to Europe in very large volume."

"I would regard that as a rather shaky possibility," remarked Leon Henderson of the Securities and Exchange Commission. **"I would hate to risk the future on the proposition that we are going to make some more bum loans to Europe."**

The insurance executives agreed that their companies have found it impossible to invest some of their tremendous funds by making loans to "little business men," because the cost of making such loans is too great for the amount of money involved. Stedman said Prudential tried hard to develop a practical system of investing in this field, but gave up after making only two loans.

**Little Fellow Barred**

Now none of the companies will even listen to a business man who wants to borrow less than $150,000, and Metropolitan has outstanding only six loans under $1,000,000.

O'Mahoney said Senators and Congressmen constantly receive letters complaining that little business men cannot get capital from either banks or insurance companies, and declared that this is a "very serious question."

After Stedman described how his company investigates an industrial corporation's "cash position, sales, inventories" and other conditions before loaning it money, he was asked by Isador Lubin, chief of the Bureau of Labor Statistics:

**"Do you ever take in consideration the labor relations of the corporation to which you are going to make your loan? In other words, the attitude of the employer and employes, whether their relationship is peaceful, or whether there is a possibility of a strike or difficulties arising?"**

"I doubt if we have given that consideration," Stedman replied.

A battery operated stop light for the rear fenders of bicycles that two Chicago men have invented is switched automatically when a rider applies his coaster brake.

A new locomotive powered by three 160-horsepower Diesel engines pushes a 52-passenger observation car up the Pikes ePak railway in one third the time formerly required.